

Grau

Mestre d'Educació Primària

FACULTAT D'EDUCACIÓ, TRADUCCIÓ I CIÈNCIES HUMANES
UVIC | UVIC-UCC

TRACTAMENT DE LA DIVERSITAT FAMILIAR A LES AULES DE CICLE INICIAL I A LA BIBLIOTECA D'AULA

TREBALL DE FI DE GRAU DE MESTRA D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA AMB MENCIÓ
D'EDUCACIÓ INCLUSIVA I ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

SURIÑACH, LÓPEZ, Meritxell

Josep Castillo Adrián

Grau en Mestre d'Educació Primària

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya

Vic, maig del 2022

Agraïments

M'agradaria donar les gràcies a totes les persones que han fet aquest treball possible.

Per començar vull donar les gràcies al Josep, per haver sigut el tutor d'aquest treball, haver-me guiat i donat suport al llarg d'aquest temps.

En segon lloc, vull agrair a tots i totes les participants d'aquest treball: les escoles, les famílies i les mestres, sense ells i elles no hauria estat possible.

Finalment, a la meva família i amigues, per animar-me sempre, confiar en mi i fer-me costat en tot moment.

Resum: Les aules de l'escola han de ser una representació real de la societat en la qual vivim, per això és molt important que els nens i nenes rebin tota la informació necessària per afrontar-se a aquesta. Alhora, a aquests nens i nenes els acompanya una família que avui dia ningú, pot donar per fetes les seves característiques, ja que gairebé trobem tantes tipologies de família com famílies al món. És per aquest motiu que com a mestres hem de vetllar perquè tots i totes les nostres alumnes se sentin representats quan parlem de la família. Que sentin que allò que ells tenen darrere és rellevant i valuós, sigui quina sigui la tipologia, condició o forma.

És per això que aquesta recerca gira entorn la pregunta "com trobem representada la diversitat familiar en la literatura infantil dins de dues aules de primària de cicle inicial?". Per donar-hi resposta s'han analitzat biblioteques d'aula, s'ha entrevistat famílies de tipologia no tradicional i mestres per tal d'aconseguir suficient informació i finalment, arribar a confirmar la hipòtesi d'aquest treball: a les aules de cicle inicial hi manquen recursos literaris en els quals s'hi representin les diferents diversitats familiars.

Paraules clau: Diversitat familiar, família, biblioteca d'aula, literatura infantil.

Abstract: The school classrooms must be a true portrayal of the society in which we live, therefore it is very important for children to receive all the necessary information to face it. At the same time, these children have families behind them that as of today, their characteristics cannot be taken for granted by anyone, as there are as many kinds of families as families in the world. That is why, as teachers we must look out for the fair representation of all the students when we talk about families. So they feel that, whatever situation they may have is relevant and valuable, regardless of the typology, condition or structure.

For this reason, this dissertation revolves around the question "How do we find family diversity represented within children's literature in two classrooms of the first cycle of Primary Education?" To find the answer, there has been an analysis on the classroom's library, interviews with families with a non-traditional typology and teachers in order to gather enough information and finally, reach the conclusion of the dissertation: There are not enough literary resources in which family diversity is represented within the early years of primary education.

Key words: Family diversity, family, classroom library, children's literature.

1. Índex

1. Introducció.....	5
2. Pregunta de recerca, objectius i hipòtesis.....	6
2.1. Pregunta de recerca	6
2.2. Objectius.....	6
2.3. Hipòtesis.....	6
3. Marc teòric.....	7
3.1 La literatura infantil com a recurs pedagògic.....	7
3.1.1 Història de la literatura com a eina didàctica.....	7
3.1.2 Concepte de literatura infantil.....	8
3.1.3 Importància dels contes en el desenvolupament dels infants de Cicle Inicial.....	9
3.2 La diversitat familiar.....	11
3.2.1 El concepte de família i els seus canvis.....	11
3.2.2 Tipologies familiars.....	12
3.2.3 Educar tenint present la diversitat familiar.....	13
3.2.4 Impacte de treballar les famílies a les aules.....	14
3.3 Representació de les famílies dins les aules.....	16
3.3.1 Els infants a Cicle inicial.....	16
3.3.2 Currículum: quan i com.....	19
3.3.3 La biblioteca d'aula.....	21
4. Metodologia	23
4.1 Objectius de la fase de recerca.....	23
4.2 Tipus de recerca o estudi.....	23
4.3 Instruments de recollida de dades.....	23

4.3.1 Anàlisi de les biblioteques d'aula.....	24
4.3.2 Entrevistes.....	26
4.4 Consideracions ètiques del projecte.....	27
4.5 Participants.....	28
4.6 Fases i temporització de la recerca.....	30
4.7 Relació objectius i instruments i recollida d'informació.....	31
5. Resultats.....	33
5.1 Categories.....	33
5.2 Resultats dels instruments.....	34
5.2.1 Anàlisi de les biblioteques d'aula.....	34
5.2.2 Entrevistes.....	38
6. Discussió dels resultats.....	44
7. Conclusions.....	51
7.1 Límits del treball i línies de futur.....	53
8. Bibliografia utilitzada.....	55
9. Annexos.....	58

1. Introducció

El següent treball, anomenat *Tractament de la diversitat familiar a les aules de cycle inicial i a la biblioteca d'aula* es troba dins l'assignatura "Treball de Fi de Grau" (TFG), aquesta pertany a l'últim any del grau en Mestra d'Educació Primària, particularment, de la menció d'Educació Inclusiva i Atenció a la Diversitat. La finalitat principal d'aquesta assignatura és poder introduir-se en el món de la recerca a través d'una investigació. El tema principal d'aquest treball és la representació i el tractament de la diversitat familiar a les escoles. És per això que en aquest treball s'ha volgut analitzar com des de les escoles vetllen per la representació i la inclusió de totes les tipologies familiars utilitzant els contes com a recurs i, per altra banda, la percepció de famílies i mestres en quant aquesta representació a les escoles.

Primerament, trobem el marc teòric del treball on s'ha cercat informació sobre tots aquells aspectes rellevants per a la recerca. Aquesta primera part s'ha estructurat en tres grans blocs que segueixen els següents títols: la literatura infantil, la diversitat familiar i representació de les famílies a les aules.

En segon lloc, i per tal de poder dur a terme la investigació s'hi troba descrita la metodologia del treball. Aquesta s'ha basat en una aproximació de tipus qualitativa dins del paradigma interpretatiu, ja que es pretén conèixer i comprendre una realitat. Per això, i per tal de poder recollir les dades s'ha analitzat dues biblioteques d'aula, per tal de poder classificar els contes que s'hi trobaven segons la tipologia familiar que hi apareix i més a més s'han realitzat cinc entrevistes, dues a mestres i tres a famílies considerades no tradicionals. En aquestes se'ls va demanar quina era la seva experiència amb els contes per treballar la diversitat familiar, si creien que eren un bon material per fer-ho, quina era la representació de famílies no tradicionals als contes o com havia estat l'etapa educativa al llarg de primària dels seus fills i filles entre d'altres.

Per últim, trobem les discussions, on s'interpreten els resultats obtinguts i es comparen amb estudis prèviament esmentats al llarg del marc teòric. Finalment, s'exposen les conclusions del treball, en aquestes s'hi troba un resum de la recerca, una valoració dels objectius proposats i de la hipòtesi.

2. Pregunta de recerca, objectius i hipòtesi

La pregunta amb la qual s'inicia aquesta recerca, els objectius marcats per al treball i la hipòtesi que és planteja des de l'inici del mateix són els següents:

2.1 Pregunta de recerca

La pregunta amb la qual iniciem la investigació i que ha permès seguir un clar objectiu al llarg del treball ha estat la següent:

“Com trobem representada la diversitat parental en la literatura infantil dins de dues aules de primària de cicle inicial?”

2.2 Objectius

Els objectius que es plantegen per tal de poder donar resposta a la pregunta de recerca són els següents:

1. Conèixer, descriure i analitzar la realitat de la biblioteca d'aula a les classes de primària i els materials disponibles per al tractament de la diversitat familiar.
2. Descriure com està representada la diversitat parental en la literatura infantil.
3. Conèixer la percepció de les famílies en les representacions i el tractament que fa l'escola de les tipologies familiars.

2.3 Hipòtesi

La hipòtesis, per tant, és la següent:

A les aules de cicle inicial hi manquen recursos literaris en els quals s'hi representin les diferents diversitats familiars.

3. Marc teòric

Seguidament, s'inicia el marc teòric del Treball de Fi de Grau, aquest recull les teories, aportacions i idees de diferents autors i autores sobre aspectes rellevants per aquesta recerca.

3.1 La literatura infantil com a recurs pedagògic

3.1.1 Història de la literatura com a eina didàctica

Tant la literatura infantil com juvenil són fenòmens força recents, ja que no va ser fins a finals del segle XIX que va començar a ser concebuda per als infants, tot i que no va ser fins a finals del segle XX quan va començar a utilitzar-se i a enfortir-se. Les escoles van jugar un paper crucial en aquell moment perquè la literatura va entrar de ple dins d'aquestes, considerant les lectures com a fonamentals per al procés d'ensenyament-aprenentatge dels i les alumnes. Alhora es va començar a entendre la literatura des d'un punt de vista agradable, i encarant convertir la lectura com un acte de plaer. A més a més, la literatura infantil, pel fet d'anar dirigida als infants, no perd prestigi. És necessari estimular al màxim als infants i aprofitat, per tant, tota la gran capacitat que aquests tenen.

Ara, quan va ser que vam començar a escriure històries?, perquè ho fèiem i amb quina finalitat? Rodríguez (2004), citat a Marín, (2007), esmenta que al llarg de l'evolució i dels diferents models de societat i sistemes sempre hi ha hagut la gran necessitat d'explicar canvis en la vida, canvis culturals, d'estructura, de l'entorn... va ser aquest entre d'altres el fet que va portar a la invenció d'històries. Rodríguez (2004), per tant, mostra que són moltes i força diverses les funcions que tenen o han tingut els contes des del moment de la seva aparició. Trobem un clar exemple a les escoles, on l'ús d'aquests ha estat sempre molt divers.

En el currículum per exemple, trobem escrit de forma pautada com ha de ser aquest contacte i aproximació entre infants i literatura en l'àmbit escolar, ja que no sempre es dona a través dels llibres o dels contes. Alguns exemples que considerem en el currículum són: escolta i comprensió de narracions, contes,...), com a font de plaer i d'aprenentatge; Interès per compartir interpretacions, sensacions i emocions provocades per les produccions artístiques: literàries,...); Ús d'estratègies per aproximar-se a la lectura,...); Utilització de la intuïció, la improvisació, la fantasia i la creativitat tant en l'observació i l'escolta com en els processos creatius artístics.; Ús de llibres, també en format multimèdia, per imaginar, informar-se, divertir-se i estar bé entre d'altres.

No obstant això, Taberero (2014), menciona que encara avui dia tenim una visió massa tancada cap als llibres infantils, ja que els veiem majoritàriament com a instruments per desenvolupar la competència lectora dels i les alumnes. Sabem i s'ha demostrat doncs que els contes són útils i van molt més enllà del fet de llegir, serveixen per aprendre d'un o una mateixa, per créixer, conèixer les emocions... Salinas dins de Taberero (2014) afegeix que "aprendre a caminar correctament pel món imaginari t'ensenya a no caminar incorrectament pel món real". L'autora remarca també la importància que té la lectura per assentar les bases per l'educació amb uns ciutadans i ciutadanes lliures i amb una bona capacitat reflexiva.

3.1.2 Concepte de literatura infantil

El concepte de literatura infantil, ha estat definit i modificat al llarg del temps per diversos autors i autores. Aquest fet fa difícil centrar-se en una sola definició, ja que totes cobren sentit si les ajustem a un període de temps concret. Per citar-ne algunes, Perriconi (1983), va definir la literatura infantil com "un acte comunicatiu entre un receptor infant i un emissor adult que té com a objectiu sensibilitzar al nen per mitjà de la capacitat creadora i lúdica que té el llenguatge". En aquest cas, l'autora se centrava en l'infant i adult, nomenant a aquest com a receptor i l'adult com a emissor, entenent que aquesta fórmula era l'única aplicable a la literatura. Ara, sabem, doncs, que no sempre ha de ser així, ja que l'infant pot ser el propi emissor.

En un altre cas, Cervera (1991), afirmava que "la literatura infantil fa referència a totes aquelles produccions que tenen com a vehicle la paraula amb un enfocament artístic o creatiu i com a receptor l'infant". Aquestes dues definicions només són dos exemples concrets, però a simple vista ja hi trobem fets en comú: ambdues fan molta referència a la creativitat, a la paraula, i a la capacitat per sensibilitzar que trobem en la literatura, és per això (entre altres motius) que la literatura infantil té un paper crucial en el desenvolupament dels infants i, per tant, és important treballar-la a les aules des de ben petits i petites. El fet de treballar-la des d'edats molt primerenques ajuda de forma molt significativa a l'atenció, escolta activa, concentració, memòria i al desenvolupament i millora de la comprensió oral. (Ros, 2005).

3.1.3 Importància dels contes en el desenvolupament dels infants de Cicle Inicial

Com ja hem comentat, és important remarcar que la literatura, en els seus inicis, no anava destinada ni era creada per al públic infantil, sinó a un públic "general". Això és degut al mitjà de transmissió, generalment oral i al gran predomini de les autories anònimes. De la mateixa manera, des de l'aparició del conte aquest ha jugat un paper clau en l'aprenentatge dels infants.

Quant a l'impacte que els contes han creat en nosaltres sabem que aquests s'han utilitzat per a treballar diversos aspectes a la vida quotidiana dels nens i nenes com ara el "gran tema" de la por, cal remarcar també, com els contes han ajudat en el desenvolupament de la fantasia dels nens i nenes i alhora, la gran funció cultural que han tingut, ja que en moltes ocasions aquests han permès la transmissió del sentiment de pertinença a un poble o cultura. Les famílies, en moltes ocasions han explicat contes als seus fills i filles per tal de traspasar coneixements entre els seus membres i com he nomenat per inculcar de forma similar els mateixos valors de generació en generació. (Centelles, 2004).

La literatura, per tant, utilitzada en qualsevol edat té molts beneficis, siguin individuals o col·lectius, buscats o espontanis, tot i això, en un estudi de Ballester (2007) citat a Pardo (2019) es destaquen altres funcions i beneficis que se li atribueixen, els nomeno:

- La literatura com a font de coneixement.
- La literatura com a transmissora de valors, normes i sistemes d'una comunitat als seus membres.
- La literatura com a transmissora de cultura.
- La literatura compleix una funció alliberadora i gratificadora, tant en l'escriptor com en els lectors.
- La literatura implica l'evasió en el temps o en l'espai.
- La literatura pot complir una funció de compromís.
- La literatura com una experiència vital.
- La literatura constitueix una base per a l'aprenentatge de la llengua a través de la lectura d'obres literàries.

Com veiem, són moltes i variades les funcions que té la literatura a les nostres vides i a les aules. Tot i això, trobem sempre un punt en comú en el bloc de les emocions, el benestar i els valors, ja que aquests solen ser punts molt importants en la tria de llibres infantils.

A més, a través de la literatura es poden treballar molts dels aspectes claus en el desenvolupament dels infants com la música, la descoberta de l'entorn, les habilitats comunicatives, per tant, Coll (2014), afirma que les escoles són un dels millors espais per a treballar aquests aspectes, gràcies a la funció pedagògica que trobem en la literatura i els contes, ja que enriqueixen el vocabulari dels nens i nenes, la qual cosa involucra en la majoria dels casos una millora de l'expressió, escolta activa, lectura, creativitat...

En definitiva, els contes són un altre recurs per aprendre qualsevol aspecte de la vida fent identificar als infants amb històries i situacions diverses, també s'aproximen a noves cultures i indrets del món, obrint així les seves mirades a cultures i inclús, a reforçar la pròpia. Aquest fet reforça el pensament que cada comunitat és única i totalment respectable. El moment del conte és, doncs, molt important, Bryant (1996) esmenta que en moment del conte, quan des del paper de mestres els expliquem als i a les alumnes és un moment clau per aproximar-nos, per poder escoltar-nos, conèixer-nos, valorar-nos, acceptar-nos, respectar-nos... i, per tant, és molt important ser conscients de la importància que hi tenen i aferrar-nos a aquests per tal de treure el màxim de profit al seu ús. "El conte explicat és com un pont estès entre narrador i oient en la construcció del qual hi estan compromesos tots dos", aquesta cita de Ros (2014) reflecteix com és de rellevant el moment del conte i com en aquest es creen vincles entre la persona que explica el conte i qui l'escolta, és aquest un dels motius de la importància dels contes a cicle inicial.

3.2 La diversitat familiar

3.2.1 El concepte de família i els seus canvis

La família s'ha definit durant molts anys un "grup estable i reconegut institucionalment, que es compon com a mínim d'un home i una dona, que constitueixen una unitat econòmica, amb lligams de cohabitació i de relació sexual i que té drets sobre l'educació de la prole". Aquesta és la definició que ens aportava la sociologia clàssica, però si fem una mirada a la societat en la qual vivim avui en dia, segurament queda allunyada de la realitat, ja que aquesta no s'ajusta ni inclou una gran part dels panorames familiars d'avui dia.

Trobem, doncs, moltes raons per considerar que aquesta definició es troba lluny de la realitat. Per començar, l'estabilitat o no d'una família dependrà en gran part de la intenció d'aquesta, d'altra banda, no podem assumir la monogàmia de les famílies. Pel que fa al matrimoni, aquest no és indispensable, per tant, no sempre hi ha un reconeixement institucional entre els membres d'una família. A més a més actualment a Espanya estan permesos els matrimonis entre persones del mateix sexe, per tant, les famílies no sempre es compondran entre home i dona necessàriament. Quant a "la unitat econòmica" aquesta no ha de ser sempre comuna, és a dir, no sempre ha d'haver-hi uns estalvis comuns. Doncs, sent conscients que cada cultura atorga diferents valors i definicions al concepte de família, i que podem trobar tants models de família com gairebé famílies al món, podem definir-les com un "grup de persones que s'estimen" (Torres i Alcoberro, 2018).

A més a més cal sumar tres grans canvis que han posat en dubte el concepte de família que coneixem: la legalització del matrimoni homosexual, l'augment d'adopcions internacionals i l'endarreriment de l'edat del matrimoni. Aquests canvis han provocat, entre d'altres, el canvi dels rols familiars establerts fins aleshores i una disminució dels fills de mitjana que tenen les famílies (Pardo, 2019).

Per tant, és clar que cada model de família és únic i pel que hem pogut veure el model pare, mare i infants (gairebé únics anys enrere), ara no ho és. Tot i això, hi ha encara una tendència a considerar aquesta tipologia de família com a única o molt comuna, ja que a les escoles continuem trobant documents oficials, cartes a les famílies o autoritzacions entre d'altres on clarament no s'inclou a totes les famílies destinatàries possibles.

3.2.2 Tipologies familiars

Com s'ha comentat, actualment ens és difícil definir el concepte de família, ja que trobem diferents models i cada un d'aquests és únic per ell mateix. Aquests models de família els trobem representats i resumits en la següent taula extreta de *Família? Famílies!*, de Salvador i Carreras (2015), cal remarcar que aquesta és només un dels exemples de possibles distribucions i classificacions de famílies.

Segons l'estructura	Segons la formació	Segons les circumstàncies de l'entorn	Segons els estils i la manera com els seus membres es relacionen
<p>Tradicional (un pare / una mare). Monoparental (un sol pare/una sola mare) per viduïtat, per abandonament o per pròpia decisió de ser mare o pare. Homoparental (dos pares / dues mares).</p>	<p>Adoptiva Acollidora Reconstituïda o enllaçada (formada a partir de pares/mares amb fills d'unions anteriors). Inseminació artificial (amb totes les seves variacions com ara a partir de donants de semen o d'òvuls i també de mares d'embaràs o subrogades o de lloguer).</p>	<p>Famílies migrants, refugiades (també els menors no acompanyats que viuen en un centre d'acollida i que mantenen vincles amb la seva família en el país d'origen).</p> <p>Famílies extenses per pèrdua de l'habitatge i condicions econòmiques adverses, però també avis que fan el paper dels pares en absència d'aquests.</p>	<p>De com s'exerceix l'autoritat. De com es respecta la voluntat dels uns i dels altres. De com es distribueixen les tasques domèstiques. De com s'aprofita el lleure. De com s'expressen els afectes.</p> <p>De l'existència o no de creences religioses. Dels gustos en el menjar. De la manera de vestir, de consumir, en general. De com es gestiona l'autonomia, la responsabilitat.</p>

Taula 1: classificació de les tipologies familiars segons Salvador i Carreras (2015)

En aquest cas, els autors divideixen als diferents models de famílies segons la seva estructura, la formació, les circumstàncies de l'entorn i segons els estils i la manera de relacionar-se. Per tant, les famílies poden ser extenses, on apareguin els avis, àvies, fills, filles, tiets, tietes... o, en canvi, pot ser una família nuclear, formada per dos progenitors i un o més fills o filles. Ara, si ens fixem en els progenitors, podem trobar-nos amb famílies convencionals, pare i mare o monoparentals, on només trobem un pare o una mare, aquesta situació es pot donar per viudetat, separacions o bé per haver volgut tenir fills de forma solitària. En el cas de les famílies reconstruïdes aquestes es donen en situacions on parelles vídues o separades reprenen la seva vida amb una altra parella i a part dels fills o filles que de forma separada havien tingut en poden tenir en comú.

Un altre punt que apareix a la taula és el sexe dels progenitors, ja que aquest definirà les famílies heterosexuales o homosexuals. Seguidament, l'edat, progenitors adolescents, joves, de mitjana edat... Viem també d'altres factors implicats en aquesta classificació com ara la situació civil de la parella, el mètode de concepció dels fills i filles i el seu naixement... (Prado, 2019)

Queda cada cop més clar, doncs, la gran diversitat de famílies que trobem a la nostra societat i, per tant, que trobem alhora dins les aules. Aquests estils familiars acompanyats de creences, pràctiques, estils de fer o nivell socioeconòmic entre d'altres repercuteixen directament a la forma de ser dels infants, doncs, és important tenir-los present. "La diversitat familiar, doncs, ha d'entendre's com una eina molt útil per aconseguir la igualtat plena de tot l'alumnat i en tots els cicles educatius. És evident que dur a les aules la diversitat que existeix actualment en la societat suposa un reconeixement necessari de les estructures familiars possibles" (Prado, 2019).

3.2.3 Educar tenint present la diversitat familiar

La família té un paper fonamental en l'educació dels nens i nenes des que són ben petits i petites, és important oferir una mirada inclusiva.

A l'hora d'escollir un bon model de conte per a llegir als infants o que siguin ells i elles qui llegeixin és molt important vetllar perquè aquest presenti objectes, accions o situacions properes als i a les lectores, sobretot si aquest va dirigit a infantil o al primer cicle de primària. Per alguns nens i nenes, llegir o escoltar contes pot ser avorrit i per d'altres més motivant; així i tot, el paper del mestre o mestra indispensable per aconseguir una experiència activa i engrescadora.

El conte i la literatura són, per tant, una eina perfecta per poder treballar continguts transversals del currículum de l'educació infantil i primària. Segons Muñoz i Quintero (2005) el conte ha de servir per divertir i entretenir alhora que es transmeten coneixements rics i complexos. També afavoreix a connectar amb les característiques cognitives i afectives dels infants. Per tant, s'ha de valorar el contes com a elements socialitzadors i que ajuden a afavorir les relacions socials. És interessant també com els contes, pel fet d'haver-se de posar al lloc dels personatges i empatitzar amb aquest, afavoreix i facilita la superació de l'egocentrisme. Per acabar, l'autor relaciona els llibres amb models de comportaments, sentiments, valors...

Si mirem trenta anys enrere, endevinar o poder descriure la situació familiar dels i les alumnes era molt més senzill que ara, ja que la majoria de famílies es componien del pare i la mare biològics, casats i amb rols perfectament definits: la mare s'ocupava de la llar i de la cura dels fills i filles, en canvi, els pares treballaven per sustentar a la família i era vist per la dona i els fills o filles com a l'autoritat. Tot i això, i ja en aquell moment moltes situacions quedaven excloses d'aquest model com ara les de progenitors separats, les de mares solteres, famílies d'acollida... així i tot, aquestes realitats no acostumaven a ser públiques, és a dir, s'ocultaven i, per tant, es continuava veient un model comú de panorama familiar tot i no ser així.

Ha sigut en els últims anys que la societat ha experimentat un seguit de transformacions força potents quant a l'àmbit familiar ens referim, com les famílies es construeixen, qui les componen o quins rols s'ocupa entre d'altres. És per això que és imprescindible treballar les famílies a les escoles, els seus valors i ensenyar com aquestes estan representades al nostre dia a dia, en gran part a la literatura, pel·lícules... si ens centrem en la literatura, és important vetllar per mostrar als nens i nenes aspectes familiars diversos com ara l'adopció, les parelles homosexuals, monoparentals, famílies reestructurades després d'una separació, la mort d'un familiar... (Bruña, 2017). Per tant, "el reconeixement de diversos models familiars ha de passar necessàriament per les aules perquè tot l'alumnat trobi reconeguda la realitat de la seva família en el sistema educatiu i perquè sàpiga i conegui que són múltiples les formes de construir una família" (Prado, 2019).

3.2.4 Impacte de treballar les famílies a les aules

Quan parlem de diversitat i de treballar-la, hem de relacionar-ho directament amb un impacte positiu, treballar la diversitat familiar és una molt bona eina per tal d'aconseguir un bon clima on predomini la igualtat dins les aules, ja que com a mestres, si coneixem i ens informem sobre les estructures familiars dels i les nostres alumnes ens suposarà un millor control cap a aquests.

A partir d'un estudi realitzat per López, Díaz, Morgado i González (2008) es va estudiar com s'havia treballat i tractat la diversitat familiar en l'etapa d'infantil, els resultats van ser que en la majoria de casos no es va treballar i inclús en algunes ocasions es tenien prejudicis cap a aquestes. Per tant, l'escola no havia vetllat en cap moment per a conèixer la situació familiar dels seus i les seves alumnes. Alhora, dins d'aquest mateix estudi, gran part del professorat va comentar que les expectatives que tenien cap a un alumne o alumna amb una família "tradicional" eren molt més bones i positives que les que tenien envers els infants que vivien en famílies "no convencionals".

Aleshores, quin és el paper que li toca fer a l'escola per poder incloure la diversitat familiar? Per començar és important ser conscients del grau d'importància que tenen les escoles, ja que els nens i nenes, des dels tres anys hi van i en la majoria dels casos és el primer moment on aquests tenen el primer contacte amb la diversitat. Koerner i Hulsebosch (1996), citat dins de Pardo (2019) proposaven que l'escola havia de ser alhora un mirall i una finestra de la diversitat familiar. En primer lloc, un mirall perquè tots i totes s'han de poder veure reflectides i han de poder sentir que la seva situació familiar, sigui quina sigui és reconeguda, ja que aquestes, com anomena Pardo (2019) és "un element fonamental de la identitat dels infants". L'escola ha de reconèixer i acollir a tothom, s'ha de sentir com un espai de seguretat per als nens i nenes.

3.3 Representació de les famílies a les aules

3.3.1 Els infants a cycle inicial

Quan escollim quins contes oferir als infants sovint hem de tenir en compte diferents criteris com ara, el tema, el o l'autora, les il·lustracions que té, el gènere, els valors que transmet o l'edat que tenen els o les lectores. És en aquesta última (l'edat) en la que ens centrarem al llarg d'aquest apartat (Pardo, 2019). És clar doncs que l'edat i consegüentment el moment maduratiu i evolutiu en el qual es troben els infants és crucial, igual que ho és tenir en compte els diversos ritmes de lectures, la motivació i interessos, l'entorn...

Ara, Gasol i Arànega (2000) dins de Prado (2004) i de l'Equipo Peonza (1995) esmenta tres etapes lectores:

En primer lloc, l'etapa prelectora (dels 0 als 4 anys), en aquesta etapa predominen les lectures basades en les imatges i il·lustracions que són fonamentals per desenvolupar com ja he esmentat anteriorment la capacitat estètica. Els contes en aquesta etapa han de ser objectes de pes, consistents, prioritàriament en forma de quadrat, elaborats amb materials resistents, de poques pàgines i que continguin dibuixos relacionats amb l'entorn directe dels infants, ja que ajuden en la compressió.

En segon lloc, trobem la Iniciació lectora (dels 4 als 6 anys), és en aquesta etapa on comença el codi escrit, s'acostuma a generar el gust per la lectura i els contes i es gaudeix molt d'aquests (majoritàriament llegits per adults). Els llibres han de ser històries curtes, fantàstiques, on els personatges siguin persones o animals. En aquesta etapa, el text escrit anirà acompanyat per les imatges o dibuixos. En aquesta etapa es comença a crear l'hàbit lector.

Per últim, trobem l'etapa del progrés lector (dels 6 als 12 anys). És important distingir els infants que es troben en el primer cycle de primària dels que es troben en el segon. En el primer, (6-8 anys) el o la lectora encara no domina a la perfecció els mecanismes de llegir i escriure, per això els llibres acompanyats d'il·lustracions continuen sent molt rellevants, en aquest cas, però, les imatges podran ser més petites i sense color. En el segon cycle, (8-10 anys) es comencen a introduir textos més llargs, podem incloure més temes i les il·lustracions ja no seran indispensables. Després, dels 10 als 12 anys, hi trobem el canvi de la literatura infantil cap a la juvenil amb llibres on trobem encara més varietat de temes i gustos més diversos dels lectors i lectores. És en aquest moment on s'adquireix, (o no) l'hàbit lector.

També, m'agradaria nomenar l'aportació de Cerrillo (2007), l'autor parla de diferents estadis (partint d'algunes de les idees de Piaget) i en proposa sis de diferents referint-se exclusivament a la selecció de lectures tenint en compte l'edat i l'etapa evolutiva dels infants.

<p>Estadi sensoriomotor</p>	<p>Abastaria des del naixement fins als dos anys. És l'estadi del ritme i del moviment.</p>	<p>El contingut ha de ser escàs, familiar i conegut pels infants.</p> <p>L'estructura literària ha de ser d'una expressió molt senzilla i s'ha d'emfatitzar l'expressió gestual que ha d'acompanyar a la verbal.</p> <p>En quant el disseny, les il·lustracions són molt importants, han de ser grans i de color. Les accions es seqüenciaran a cada pàgina i la lletra ha de ser gran.</p>
<p>Estadi preoperacional</p>	<p>Abastaria des dels tres fins als sis anys. És l'etapa de la preparació i aprenentatge dels mecanismes lectoescriptors.</p>	<p>El contingut ha de ser familiar als infants, del món que els envolta.</p> <p>L'estructura literària s'ha de centrar en els fets, amb poca càrrega conceptual i amb expressions senzilles.</p> <p>El disseny ha de ser de gran format, amb moltes il·lustracions, poc text i de lletra gran.</p>

<p>Estadi de les operacions concretes (I)</p>	<p>Abastaria dels set als nou anys; és el moment de la primera orientació al món objectiu.</p>	<p>El contingut ha de ser amb més argument, contes i llegendes, humor i històries divertides.</p> <p>En quant l'estructura literària ha d'haver-hi brevetat, un desenllaç no gaire extens i molta acció, ha d'aparèixer estructura narrativa.</p> <p>Quant al disseny ha de ser de lletra gran i clara, il·lustracions que acompanyin el text a totes les pàgines preferiblement.</p>
<p>Estadi de les operacions concretes (II)</p>	<p>Abastaria dels nou als 11 anys. És l'etapa de l'interès complet pel món exterior.</p>	<p>El contingut ha de ser d'aventures reals i fantàstiques, biografies senzilles i elements humorístics.</p> <p>L'estructura literària ha de ser dinàmica, amb diàlegs, descripcions, personatges i amb una sintaxi breu i senzilla.</p> <p>El disseny i la forma ha de ser amb il·lustracions coherents al text, tipografia normalitzada i de format convencional amb aproximadament 120 pàgines.</p>
<p>Estadi de les operacions formals</p>	<p>Dels 12 als 14 anys. És l'etapa de l'adquisició gradual de la personalitat.</p>	<p>El contingut ha de contenir un argument desenvolupat, amb fets reals, històrics, biografies, humor... també els llibres de misteri i ciència, ha de contenir històries creatives, que provoquin sorpresa.</p>

		<p>L'estructura literària ha de contenir exposicions i descripcions, s'ha d'evitar canvis bruscos en el temps i s'ha de donar resposta als problemes que hi apareixen.</p> <p>En quant el disseny i la forma l'extensió pot ser variable, amb una presentació atractiva i pot no haver-hi il·lustracions.</p>
Estadi de la maduració	Començaria a partir dels 15 anys. És el moment de la maduració que permetrà l'inici de la lectura plena.	<p>En aquest estadi s'ha de cuidar molt la selecció dels temes, que en cap cas s'han de limitar des del començament.</p> <p>L'estructura ha de ser similar a la dels adults, sense limitacions prèvies.</p>

Taula 2: estadis i selecció de lectures segons l'aportació de Cerrillo (2007)

3.3.2 Currículum: quan i com

Per començar, el Currículum d'Educació Primària s'organitza en diversos elements totalment complementaris entre ells, és important nomenar-los per tal d'entendre en quin o quins moments apareix la literatura en aquest i de quina forma la podem trobar dins de les aules, programacions, activitats...

Primerament, és indispensable mencionar les competències bàsiques les quals es troben agrupades en diferents dimensions aquestes "es construeixen a partir d'una adequada selecció i combinació de continguts curriculars, d'una o diverses àrees, en funció del seu caràcter més o menys transversal" (Departament d'Ensenyament, 2017) i els i les alumnes les hauran d'haver assolit al finalitzar l'etapa.

Aquestes són 8 de diferents: Competència comunicativa lingüística i audiovisual, matemàtica, coneixement i interacció amb el món físic, artística i cultural, digital, social i ciutadana, d'aprendre a aprendre i per últim d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria.

Troblem doncs els àmbits i àrees de coneixement, dins del qual hi formen part l'àmbit lingüístic amb les àrees de llengua catalana i literatura, llengua castellana i literatura, l'aranès (a l'Aran) i la primera llengua estrangera. Seguidament, l'àmbit matemàtic, que inclou l'àrea de matemàtiques. En tercer lloc, l'àmbit de coneixement del medi amb les àrees de coneixement del medi natural i de coneixement del medi social i cultural. L'àmbit artístic, que inclou l'àrea d'educació artística: visual i plàstica, música i dansa. En penúltim lloc, l'àmbit d'educació física amb l'àrea d'educació física. Per últim, l'àmbit d'educació en valors amb les àrees d'educació en valors socials i cívics o de religió.

Si ens fixem doncs en l'ensenyament-aprenentatge de la literatura l'ubiquem dins de l'àmbit lingüístic, en les àrees de llengua catalana i literatura, llengua castellana i literatura i llengües estrangeres. Aquesta està dividida en les dimensions de comunicació oral, comprensió lectora, expressió escrita, literària i plurilingüe i intercultural.

Així mateix, hem d'entendre que l'ensenyament-aprenentatge de la literatura no ha estat sempre el mateix i que, per tant, s'observa una clara evolució al llarg dels anys. Ara doncs, ens fixarem en Mendoza (2004) per tal d'entendre de manera sintetitzada com han estat els plantejaments d'aquesta dels últims anys.

- Plantejament centrat en l'autor: tenia una perspectiva historicista, es basava en el coneixement i la sistematització dels autors. Aquest ha estat així durant molts anys, on els i les alumnes havien d'aprendre història literària i memoritzar una sèrie de dades sobre els autors i a les seves obres.
- Plantejament centrat en l'obra: en aquest cas l'anàlisi de les obres, la lectura atenta i el comentari de text eren els mètodes utilitzats per excel·lència. Els i les estudiants havien d'aprendre a elaborar anàlisis dels textos i lectures, i també aprendre a enfrontar-se a un text per explicar-lo.

- Plantejament centrat en els lectors i lectores: l'objectiu de la literatura va focalitzar-se en els processos de formació del lector, és a dir, hi havia un enfocament molt més centrat en l'aprenentatge d'aquest. També hi havia com a finalitat fonamental que els i les alumnes aconseguissin ser lectors competents, és aquest últim punt el que ha provocat una nova mirada cap a la literatura, portant nous models metodològics amb activitats que valoraven molt més la lectura, com ara activitats de producció de tallers literaris entre d'altres.

Cal mencionar, però, que no va ser fins al segle XVIII que la literatura es va començar a especialitzar en els infants, és a dir que es dirigia a aquests, ja que abans no s'imaginava que una narració literària pogués anar dirigida a un públic tan jove (Rodríguez i Mayorga 2016), això era degut al fet que aquestes narracions estaven creades a partir de narracions orals, generalment inspirades de faules, llegendes, acudits populars...

3.3.3 La biblioteca d'aula

La biblioteca d'aula és un recurs més que trobem (com bé diu el nom) dins les aules dels centres educatius. Aquestes són un espai educatiu i usualment dinàmic que conté documents físics de diferents tipologies tant per l'aprenentatge i la investigació (Selfa, Frago i Berengué, 2014). Un dels majors punts clau d'aquesta és la gran accessibilitat que els i les alumnes hi poden tenir, ja que permet que es pugui utilitzar diàriament.

És important dotar aquestes biblioteques amb bons referents de lectura per als i les alumnes, però alhora s'ha de tenir en compte que allò que oferim als infants s'adapti als seus gustos (Nuño, 2010), també ha de contenir altres fonts d'informació com ara diaris i revistes. Tenir bons recursos és imprescindible per al bon funcionament i per poder complir la funció, ja que una clara avantatge de la biblioteca d'aula davant de l'escolar és que és molt més propera als infants i que l'espai que ocupa ha d'estar adaptat a les característiques dels nens i nenes de l'aula per tal que els contes i recursos que hi apareguin siguin afins als interessos i necessitats d'aquests.

L'espai físic és alhora fonamental quan tenim una biblioteca a l'aula, les autores Rankin i Brock (2009) en el seu llibre ens expliquen quin són i perquè els factors més rellevants per aquesta:

Ubicació: ha d'estar en un racó de l'aula que hi predomini la tranquil·litat, evitant tenir llocs massa sorollosos a la vora. És important també vetllar per una bona il·luminació, a ser possible amb llum natural a través d'una finestra, per exemple.

Espai delimitat: la zona ha d'estar molt ben limitada i definida, aquest factor dependrà en gran part de l'espai que disposem per a la biblioteca, podem delimitar-ho ajudant-nos del mobiliari com ara els mobles o mantes i coixins. Si tenim molt espai podem crear subàrees on s'hi puguin fer diferents estils de lectura com ara individual, en parella...

Mobles: aquest també variarà segons l'edat dels nens i nenes, és important vetllar perquè aquests estiguin a l'altura dels nens i nenes per tal que s'hi puguin moure de forma autònoma. Els recursos que hi posem dins han de ser tan atractius com sigui possible per als infants, com sabem les persones no estem còmodes de la mateixa manera, així que hauríem d'oferir diferents opcions per la lectura, cadires, coixins, catifes...

Decoració: és aconsellable fer participar als nens i nenes en la decoració de la biblioteca d'aula, ja que la sentiran seva. Cal tenir en compte també el sostre, les parets, les prestatgeries...

4. Metodologia

4.1 Objectius de la fase de recerca

1. Analitzar el cas de dues biblioteques d'aula per comprovar si a cicle inicial trobem bons referents per a treballar i visibilitzar la diversitat familiar.
2. Copsar la percepció de les famílies i mestres en el tractament de la diversitat en les realitats parentals.
3. Conèixer el punt de vista de les famílies sobre el grau de representació de la diversitat familiar als contes.

4.2 Tipus de recerca o estudi

La investigació que es durà a terme es basa a partir d'una aproximació de tipus qualitativa dins del paradigma interpretatiu, ja que es pretén conèixer i comprendre una realitat. La investigació qualitativa ens permetrà comprendre diferents maneres i punts de vista fent-ho sempre des d'una visió crítica, reflexiva i relativista (Riba, 2014). En trobar-se dins del paradigma interpretatiu hi haurà una mínima relació i interacció entre la realitat que s'observa i l'observador o observadora i, per tant, en la majoria d'ocasions existeix una part subjectiva a l'hora d'interpretar i analitzar els resultats (Martínez, 2011).

"La perspectiva qualitativa centra l'interès en la descripció dels fets observats per interpretar-los i comprendre'ls en el context global en què es produeixen, amb la finalitat d'explicar els fenòmens" (Pardo, 2019). Per concretar, la meua recerca és un estudi diferents biblioteques d'aula per poder analitzar quin grau de presència de tipologies familiars hi ha en els contes i posteriorment entrevistes a famílies per poder entendre com aquest grau de representació ha influït en ells i elles.

4.3 Instruments de recollida de dades

Per a dur a terme la investigació utilitzaré les entrevistes i l'anàlisi de les biblioteques. En primer lloc, les entrevistes han estat definides per diversos autors i autores al llarg dels anys, però la definició que fa Sanz (2011) s'ajusta força a la meua investigació: "L'entrevista individual és una tècnica de recopilació d'informació que consisteix en una conversa amb informants claus per tal de comprendre les percepcions, idees o valors que tenen els entrevistats sobre un fenomen social determinat.

A diferència d'una conversa informal, l'entrevista individual recull informació de forma sistemàtica amb relació a uns objectius fonamentats d'avaluació" (Sanz, 2011). Per l'anàlisi de les biblioteques faré ús d'una taula amb diferents indicadors dissenyada per a la recerca, aquesta seguirà l'estudi de Salvador i Carreras (2015) per tal de guiar-nos en la classificació de les famílies i el de Rankin i Brock (2009) per fixar-nos en les característiques que tenen i que afavoreixen el bon ús d'aquestes.

4.3.1 Anàlisi de les biblioteques d'aula

Per poder analitzar les biblioteques d'aula s'ha creat una taula on hi reflecteixen aspectes importants que posteriorment seran d'utilitat per tal de poder reflexionar i extreure conclusions. Aquesta taula es divideix en els següents apartats:

1. Títol
2. Any de publicació
3. Tipologia familiar: en aquest apartat assenyalem les diferents estructures de models de família que estan representades en els relats (tradicional o nuclear, monoparental, homoparental, adoptiva, reconstituïda, etc.) seguint la classificació de Salvador i Carreras (2015). Destacarem la presència o l'absència d'aquesta diversitat familiar tenint en compte tant allò que assenyalava explícitament el text de la història com també aquella informació que ens faciliten o no les il·lustracions.
4. Observacions: en aquest apartat se seguirà les idees de les autores Rankin i Brock (2009) sobre com ha de ser i estar dissenyada una bona biblioteca d'aula.

REGISTRE DE LLIBRES I CONTES DE LES BIBLIOTEQUES D'AULA				
NOM DE L'ESCOLA				
CONTEXT				
CARACTERÍSTIQUES				
ÚS DIDÀCTIC				
LECTURES				
Nº	TÍTOL	ANY DE PUBLICACIÓ	TIPUS DE FAMÍLIA QUE HI APAREIX	OBSERVACIONS
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				

4.3.2 Entrevistes

Seguidament, es detalla el model d'entrevistes que ha servit per tal de poder entendre tant la perspectiva de les diferents famílies i la perspectiva docent.

Model d'entrevista 1, 2 i 3

1. Per qui està formada la vostra família, des de quan?, hi ha hagut algun canvi rellevant al llarg dels anys?
2. Creieu que a les escoles es treballa la diversitat familiar? Se'n parla?, es visibilitza suficient?
3. En cas de creure que no es treballa gaire a les aules: per què creieu que això passa?
4. Parlant de literatura infantil, creieu que la vostra tipologia de família apareix sovint als llibres?, està representada a les lectures dels nens i nenes?
5. Podeu explicar la vostra opinió o experiència amb els contes. Creieu que són una bona eina per a treballar amb els nens i nenes?
6. Hi ha, per tant, alguna tipologia familiar amb més representació que d'altres?, si és així, quina és la que més apareix i la que menys?
7. Com heu viscut l'etapa escolar del vostre fill o filla des de la vostra perspectiva com a família no tradicional?
8. Us agradaria explicar-me algun altre record o anècdota rellevant?

Model d'entrevista 4 i 5

1. Creus que a les escoles es treballa de forma adequada la diversitat familiar, se'n parla a classe? Segons el teu criteri, es visibilitza prou?
2. En cas de creure que no es treballa prou o bé: per què creus que passa això?
3. Creus que a la literatura infantil hi apareixen les diferents tipologies familiars de forma adequada?, quina imatge de les famílies creus que es transmet?
4. Utilitzes els contes com a recurs didàctic, en quin o quins aspectes ho acostumes a fer?
5. Creus que els contes són una bona eina per treballar la diversitat familiar?
6. Com a tutor/a, com gestiones o gestionaries un cas de diversitat familiar a l'aula, ho tens en compte?, actues diferent?

7. Has tingut mai un o una alumna que tingui una família de tipologia familiar no tradicional? Com ho vas gestionar?
8. Creus que és important treballar i donar representació a qualsevol mena de família?, per què?
9. Com creus que cal treballar la diversitat familiar a l'aula?, quins materials serien apropiats per fer-ho?

4.4 Consideracions ètiques del projecte

Les consideracions ètiques han estat molt importants per poder fer aquest treball, sense aquestes no hauria estat possible entrevistar als participants de la recerca i no hauria pogut donar resposta a la meua hipòtesi. Per fer-ho, es mantindrà l'anonimat dels i les participants en tot moment, ja que s'ha de garantir la protecció de dades, que seran utilitzades únicament per a aquest treball.

Existeixen, per tant, quatre principis ètics per a tota recerca qualitativa, en primer lloc, cal que el participant accepti de manera lliure la recerca per tal que s'entengui la conformitat d'aquests en tots els passos que se seguiran a la recerca. En segon lloc, el dret dels investigadors i investigadores a decidir les condicions dels participants. Seguidament, cal garantir que les dades que s'obtenen seran protegides i únicament usades per a la recerca. En quart lloc, i per últim, s'ha de garantir que les dades que s'extreuen no s'usaran per a propòsits diferents d'aquest treball (Frechette, 1994).

Les entrevistes que s'han realitzat han estat registrades a través d'una gravadora d'àudio i totes les entrevistades han estat informades, per fer-ho de forma legal, se'ls ha fet signar el document de declaració de consentiment informat. El model en blanc el trobareu a l'annex 8, tot i això, els consentiments firmats pels i les participants no s'han adjuntat al treball per tal de continuar vetllant per la seva privadesa.

4.5 Participants

Aquest estudi està compost per l'anàlisi de dues biblioteques d'aula i per les entrevistes a tres famílies considerades no tradicionals.

En primer lloc, la primera escola a la qual es va analitzar la biblioteca és de titularitat pública i situada a la població de Santa Maria de Martorelles al Vallès Oriental. Tot i que al principi va començar sent una escola rural de caire cíclic, ha anat creixent i l'any escolar 2017/2018, segons el Projecte Educatiu del Centre constava de 120 alumnes, la màxima capacitat d'infants que pot acollir l'escola. Actualment, hi ha 9 mestres a jornada completa i 5 amb reducció de jornada.

El centre es defineix com escola pública, catalana, laica, plural, democràtica, integradora i participativa i defensen una educació integral i global cap a tot l'alumnat, lliure de discriminacions i respectant sempre les possibilitats i necessitats dels nens i nenes vetllant per a la formació de persones responsables, autònomes, crítiques, competents, creatives, participatives i conscienciades amb l'entorn.

El centre no disposa d'una biblioteca al centre, però, tot i això, cada grup classe consta d'una petita biblioteca d'aula, des de l'escola consideren "la lectura com a eina fonamental dels aprenentatges, l'escola treballarà de manera sistemàtica mètodes d'estratègies lectores i l'ús de la biblioteca d'aula" (Projecte educatiu de l'escola, 2019).

El segon centre, també de titularitat pública està situada a Mollet del Vallès, al Vallès Oriental. Actualment, costa d'uns 415 alumnes, ja que hi ha matrícula viva i constantment varia i hi formen part 20,5 mestres generalistes i 10,25 d'especialistes.

El centre es defineix com una escola pública, catalana, inclusiva, laica i respectuosa amb la pluralitat i es vetlla per ser una escola arrelada al municipi i alhora oberta i relacionada amb l'entorn on es fomenti el diàleg i el respecte i una escola actual, amb bon ús i alhora crític de les noves tecnologies.

El centre disposa de biblioteca, que actualment ha estat transformada creant un espai molt més acollidor i actualitzat, segons el Projecte lingüístic del centre "la biblioteca escolar és un espai educatiu i dinàmic, un veritable centre de recursos que conté documents en tota mena de suport per a l'aprenentatge i per a la recerca. És un servei per al desenvolupament del currículum i del projecte educatiu de centre adreçat al professorat, a l'alumnat i a tota la comunitat educativa. La seva missió és facilitar l'accés als recursos d'informació, i alhora difondre'ls, afavorint els processos de creació del coneixement. Consta del certificat d'innovació pedagògica en la lectura" (Projecte educatiu de l'escola, 2022) tot i això, cada grup classe consta amb una biblioteca a l'aula.

Pel que fa a les famílies entrevistades, aquestes, seguint la classificació de Salvador i Carreras (2015) ja esmentat en el marc teòric segueixen les tipologies familiars següents:

En primer lloc, una família de tipologia homosexual, formada per dues mares amb un fill en comú que va néixer l'any 2006, aquest ha estat escolaritzat des de l'escola bressol i en el moment de l'entrevista l'infant cursa quart d'ESO.

En segon lloc, la família monoparental, aquesta consta d'una mare soltera, que va quedar-se embarassada de la seva filla l'any 2008 a través d'un donant anònim.

La tercera família entrevistada és de tipologia reconstruïda, la mare, amb un fill d'un any del seu primer matrimoni es va casar per segon cop i juntament amb el seu segon marit va tenir un altre fill. Actualment, viuen els quatre junts i és ella i el seu home qui comparteixen el dia a dia amb els fills.

El primer mestre entrevistat és el tutor de la classe on hi ha la primera biblioteca d'aula analitzada, aquest porta cinc anys exercint de mestre tot i que tenia molta experiència prèvia en el camp del lleure educatiu. És mestre generalista i treballa des d'aquest curs a l'escola.

La segona mestra entrevistada és la tutora de l'aula on s'ha analitzat la segona biblioteca. Ella és mestra amb la menció d'educació física tot i que ja fa uns anys que és tutora. Porta 3 cursos a l'escola.

4.6 Fases i temporització de la recerca

El Treball de Fi de Grau ha estat un procés amb una duració d'un any aproximadament. Al llarg del mes de juny del 2021 es va fer la primera proposta general amb la posterior aprovació. Després, amb l'assignació del tutor s'han seguit les següents tres fases: el disseny, el desenvolupament i l'anàlisi de dades i conclusions.

Fase 1: disseny

Desembre 2021	Definir esquema del treball
Desembre 2021	Establir objectius i justificació del treball

Fase 2: desenvolupament

Desembre- febrer 2022	Elaborar ell marc teòric
Febrer 2022	Primera versió del marc teòric
Març 2022 (finals)	Disseny dels instruments de recerca
Març 2022	Treball de camp
Març - abril 2022	Transcriure entrevistes i omplir graelles d'observació

Fase 3: anàlisi de dades i conclusions

Abril 2022	Anàlisis i discussió
Abril- maig 2022	Tancament de la recerca

4.7 Relació objectius i instruments i recollida d'informació

Per tal de poder demostrar la relació entre els objectius i els diferents instruments i tècniques que s'han utilitzat per a la recollida de dades s'ha estructurat la següent taula per tal de plasmar-ho de forma visual i clara.

OBJECTIU	INSTRUMENT	APLICACIÓ
<p>1. Analitzar el cas de dues biblioteques d'aula per comprovar si a cicle inicial trobem bons referents per a treballar i visibilitzar la diversitat familiar.</p>	<p>Anàlisi de les biblioteques d'aula nº1</p> <p>Anàlisi de les biblioteques d'aula nº 2</p>	<p>S'ha realitzat una observació i anàlisi de les biblioteques per tal de fer un recompte dels llibres que es troben en aquestes per així poder distingir en quins hi apareixen famílies i en quina no. Finalment, es classifiquen els contes considerats segons la tipologia familiar que hi apareix.</p> <p>Les dues entrevistes al i a la mestra s'han dut a terme intentant seguir el mateix model d'entrevista que a les famílies per tal de poder comparar ambdós punts de vista.</p>
<p>2. Copsar la percepció de les famílies i mestres en el tractament de la diversitat en les realitats parentals</p>	<p>Entrevista 1: família homoparental</p> <p>Entrevista 2: família monoparental</p> <p>Entrevista 3: família reconstruïda</p> <p>Entrevista 4: mestra 1</p>	<p>Les entrevistes a les famílies es duen a terme seguint el mateix model de preguntes per tal de poder comparar les tres perspectives.</p>

	Entrevista 5: mestre 2	
3. Conèixer el grau de representació de la diversitat familiar als contes i la percepció de mestres i famílies.	<p>Entrevista 1: família homoparental</p> <p>Entrevista 2: família monoparental</p> <p>Entrevista 3: família reconstruïda</p> <p>Entrevista 4: mestra 1</p> <p>Entrevista 5: mestre 2</p>	Les entrevistes a les famílies es duen a terme seguint el mateix model de preguntes per tal de poder comparar les tres perspectives.

5. Resultats

El procés de triangulació es pot definir com el moment de recerca en el qual contrastem informació a través de diferents fonts (Massot, Dorio i Sabariego, 2012). Un cop totes les tècniques de recollida de dades s'hagin desenvolupat s'han d'agrupar els resultats d'aquestes per a poder procedir a una anàlisi més extensa i profunda.

Per tal de poder extreure, valorar i comparar els resultats s'utilitzen les categories, aquestes tenen relació amb el marc teòric, objectius i s'usen per poder categoritzar cada resultat obtingut i així permetre una valoració més ajustada.

5.1 Categories

Per tal de poder plasmar i integrar tota la informació recollida a través dels instruments de recerca s'han elaborat quatre categories diferents, totes elles relacionades amb els objectius de la recerca. Cada una de les categories s'ha marcat amb un color diferent en els resultats obtinguts per tal d'aconseguir un posterior anàlisi de dades més visual i senzilla.

Categoria 1: treball i visibilització al centre

Per aquesta categoria s'ha buscat tota aquella informació que fa referència a com les famílies han viscut la representació i la visibilització de la seva tipologia familiar a les escoles. S'ha volgut entendre aquest procés d'inclusió, exclusió o indiferència que han viscut. Aquesta categoria es relaciona amb l'objectiu número 2.

Categoria 2: representació de la diversitat familiar als contes

En aquesta categoria s'ha volgut recollir tota aquella informació referent a la representació de la diversitat familiar als contes. D'aquesta forma comprovar si en els contes infantils hi mancava representació, si hi havia opcions on poder escollir i quines eren les tipologies familiars que les famílies consideraven més comunes en les lectures. Aquesta categoria té relació amb l'objectiu número 1 i 3.

Categoria 3: ús dels contes com a eina didàctica i per la inclusió

En aquesta categoria s'ha volgut entendre i recollir si tant les famílies de tipologia no tradicional entrevistades com els mestres i escoles fan ús o no dels contes infantils com a eina didàctica per visibilitzar i treballar les diversitats familiars. Aquesta categoria té relació amb l'objectiu número 3.

Categoria 4: percepció envers els contes

En aquesta categoria es vol conèixer quina és la imatge que tenen tant els i les mestres com les famílies sobre els contes i la seva utilitat o no pel tractament de la diversitat familiar. Aquesta categoria té relació amb l'objectiu número 3.

5.2 Resultats dels instruments

Les següents taules recullen els resultats de l'anàlisi de les biblioteques d'aula.

5.2.1 Anàlisi de les biblioteques d'aula

ANÀLISI DELS LLIBRES I CONTES DE LES BIBLIOTEQUES D'AULA 1	
ESCOLA	Escola 1
CONTEXT	En aquesta ocasió s'ha analitzat dues biblioteques d'aula de l'escola situades a les dues classes de cicle inicial (1r i 2n), ja que és una escola d'una sola línia.
CARACTERÍSTIQUES	<p>Ubicació: Les dues biblioteques d'aula que s'han analitzat estan situades en un racó de l'aula, just enganxades a la paret d'un dels laterals de l'aula.</p> <p>Espai delimitat: En la biblioteca de primer hi manca una zona de lectura, ja que l'espai no està delimitat de cap manera. En canvi, a la biblioteca de segon l'espai està delimitat per les pròpies prestatgeries, que emmarquen la zona de lectura.</p>

	<p>Mobles: La biblioteca de primer, consta d'una prestatgeria, l'altre, la de segon, de dues, totes estan a l'altura dels nens i nenes i els permet abastar els llibres sense problemes.</p> <p>Decoració: En els espais no s'observen gaires decoracions, les dues biblioteques consten de coixins i tenen la capacitat per uns tres infants.</p> <p><i>Vegeu a l'annex 1 les fotografies.</i></p>
ÚS DIDÀCTIC	<p>L'ús de la biblioteca és molt puntual, en moments que els i les alumnes acaben aviat les tasques o quan el o la mestra decideix que hi ha d'haver un moment per a fer-ho. Així i tot, no tots ni totes en fan ús, ja que l'espai és limitat així que durant la setmana els nens i nenes tenen el llibre que llegeixen al seu calaix. Tot i això, tenen total disponibilitat per agafar els seus llibres.</p> <p>Com l'escola no té biblioteca pròpia, el servei de préstec es fa des de les aules, tot i que només una petita part dels llibres estan disponibles a préstec per als i les alumnes, són ells i elles qui a través dels càrrecs s'encarreguen d'endreçar-la.</p>

REGISTRE

Nº	TÍTOL	ANY DE PUBLICACIÓ	TIPUS DE FAMÍLIA QUE HI APAREIX	OBSERVACIONS
1	A cal metge	1998	Tradicional	
2	Ha nascut en Marçal	1987	Tradicional	
3	La mare té una casa dins la panxa	2013	Tradicional	
4	Som un més	2010	Tradicional	

5	Hansel i Gretel	2021	Reconstruïda o enllaçada	Apareix la figura de la madrastra, la nova dona del pare dels protagonistes.
6	L'àvia té una medecina	2002	Extensa	L'àvia viu a casa juntament amb els pares.
7	Anem a la masia	1987	Tradicional	

ANÀLISI DELS LLIBRES I CONTES DE LES BIBLIOTEQUES D'AULA 2

ESCOLA	Escola 2
CONTEXT	S'ha analitzat dues biblioteques d'aula de cicle inicial a l'atzar, una de primer i l'altre de segon, ja que en aquest cas l'escola és de dues línies.
CARACTERÍSTIQUES	<p>Ubicació: Les dues biblioteques es troben al final de l'aula, enganxades a la paret del fons.</p> <p>Espai delimitat: l'espai de les dues biblioteques està delimitat per dues prestatgeries cada una, aquestes deixen un espai al mig on hi ha coixins.</p> <p>Mobles: Ambdues estan compostes per dues prestatgeries, al mig s'hi troba una catifa amb coixins per tal que els nens i nenes hi puguin anar i seure tot i que l'espai és poc ampli amb capacitat per un o dos infants. Trobem també algunes caixes de fusta a terra i penjadors amb més material.</p> <p>Decoració: les parets de les biblioteques estan decorades amb algun dibuix fet pels nens i nenes.</p> <p><i>Vegeu a l'annex 2 les fotografies.</i></p>

ÚS DIDÀCTIC	<p>En aquest cas, l'escola consta d'una gran biblioteca, per tant, els llibres de les aules no consten amb servei de préstec, tot i que els i les nenes poden agafar els llibres que vulguin amb total llibertat i tenir-los al seu calaix el temps que vulguin.</p> <p>Hi ha un ús didàctic de la biblioteca, ja que cada dia es destinen 30 minuts de lectura.</p>
-------------	--

REGISTRE				
Nº	TÍTOL	ANY DE PUBLICACIÓ	TIPUS DE FAMÍLIA QUE HI APAREIX	OBSERVACIONS
1	Perquè t'estimem	2014	Tradicional	
2	Un més	2010	Tradicional	
3	¡Ya basta!	2017	Tradicional	Apareix una família tradicional on les baralles i crits entre el pare i la mare son molt comuns.
4	Visc en dues cases	2003	Tradicional o Reconstruïda	Pares separats, però no apareix la figura de cap altra membre.
6	Diccionari en imatges de la vida dels nens	2003	Tradicional	És un llibre explicatiu de diferents aspectes de la vida quotidiana dels nens i nenes, tot i que tots els exemples de famílies que hi apareixen són de format tradicional.

5.2.2 Entrevistes

S'ha elaborat una taula on a través de les categories ja esmentades anteriorment s'ha classificat tota aquella informació extreta de les entrevistes per tal de poder tenir una idea clara i visual dels resultats obtinguts.

Entrevista 1 FAMÍLIA HOMOSEXUAL	Entrevista 2 FAMÍLIA MONOPARENTAL	Entrevista 3 FAMÍLIA RECONSTRUÏDA
Categoria 1: treball i visibilització al centre		
<p>Experiència a l'escola bressol: van deixar de celebrar el dia del pare i de la mare per les famílies de tipologia no tradicional.</p> <p>"No ens hem sentit ni integrats ni exclosos, vull dir, igual que la resta".</p> <p>Dubtes en quant si es treballa o no a les escoles.</p> <p>No se'n parla, però si es fa, és en funció de les situacions dels nens i nenes que hi hagi.</p>	<p>S'evita parlar de les tipologies familiars.</p> <p>No se'n parla clar, "tampoc és necessari explicar-ho tot des del principi, simplement normalitzar-ho".</p> <p>És important tenir en compte el vocabulari que s'utilitza a les aules.</p> <p>Cada com se'n parla més, ja que cada com hi ha més diversitat familiar.</p> <p>Ara molt més normalitzat.</p>	<p>Se'n parla bastant i està força normalitzat.</p> <p>Els nens i nenes ho veuen molt normal.</p> <p>No es treballa per falta d'informació.</p> <p>Al no haver conflictes, es deixa passar.</p>

<p>No se'n parla d'unes més que d'altres.</p> <p>Actualment, a l'escola es parla de totes les tipologies familiars, però abans no.</p>	<p>Predomina el nucli familiar "típic" i també se'n parla més.</p>	
<p>Categoria 2: representació de la diversitat familiar als contes</p>		
<p>"No ens ho hem plantejat, però crec que no".</p> <p>No recorden cap llibre on hi hagués representació.</p>	<p>Poca representació als contes i més a les pel·lícules.</p> <p>Quan apareix diversitat familiar és per casos excepcionals com per exemple la mort d'un familiar, mai per decisió pròpia d'un dels membres.</p> <p>No hi ha representació als contes infantils.</p>	<p>No apareix representació de famílies.</p> <p>"Suposo que ara cada cop serà més... però apareix el més típic: el pare i la mare amb els nens".</p> <p>No apareixen situacions diferents, "mai he vist cap llibre que en parli ni mostri diferents tipus de famílies".</p> <p>La tipologia més representada és la tradicional.</p>

Categoria 3: ús dels contes com a eina didàctica i per la inclusió		
<p>Mai han comprat llibres on hi hagués representació de diverses tipologies tot i haver-hi.</p> <p>Actualment, hi ha més, però no els han fet servir mai.</p>	<p>“Tampoc m’he dedicat a buscar-los, mai m’ha fet falta”.</p>	<p>“A casa no els hem fet servir mai i em sembla que a l’escola tampoc”.</p> <p>Al no trobar diversitat familiar als contes és difícil treballar-ho a partir d’aquests.</p>
Categoria 4: percepció envers els contes		
<p>“Els contes van més encarats per les famílies que no ho són... els que ja ho viuen a casa, no ho necessiten”.</p> <p>“Van bé perquè els puguin llegir des de fora”.</p> <p>Actualment més representació real de la vida i de les famílies.</p>	<p>“Penso que sí que poden ser una bona eina per als nens i nenes que no ho tenen a casa”.</p>	<p>“No s’ha de veure com llibres especials, sinó com llibres normals i corrents on apareguin famílies de tota mena”.</p>

Entrevista 4 MESTRA 1	Entrevista 5 MESTRE 2
Categoria 1: treball i visibilització al centre	
<p>No es treballa gens a les aules o se'n parla en dies molt concrets.</p> <p>No és un tema tabú.</p> <p>No se'n parla perquè no hi ha tems per fer-ho ni una àrea on emmarcar-ho.</p> <p>“És important parlar-ne... mirar de tenir llibres on apareguessin diverses tipologies familiars”.</p> <p>No hi havia diferència en el tractament de les famílies de tipologies diferents, “no va haver-hi mai conflictes”.</p> <p>“Els infants tenen dret a sentir que es parla i es té en compte el seu tipus de família”.</p>	<p>No es treballa i se'n parla suficient, només quan sorgeix el moment.</p> <p>Es vetlla sempre per cuidar el vocabulari.</p> <p>No es troba el moment per parlar-ne.</p> <p>Davant d'una família de tipologia no tradicional, s'actua exactament igual.</p> <p>És important no esperar-se a tenir el conflicte dins l'aula per actuar.</p> <p>És important treballar-ho per donar representació a la societat.</p>

Categoria 2: representació de la diversitat familiar als contes

De famílies hi ha molt poca cosa, i de diversitat familiar menys.

Majoritàriament apareix família monoparental.

No hi ha materials a la biblioteca d'aula però sí a la biblioteca gran de l'escola a la secció d'emocions.

“Avui dia hi ha molts llibres de bons referents si ho comparem amb molts anys enrere”

Bons referents a les biblioteques.

Categoria 3: l'ús dels contes com a eina didàctica i per la inclusió

“No els utilitzo”

“No se'ls treu tanta utilitat com aquests tenen”.

“No sempre es té en compte el conte com a recurs didàctic”

Categoria 4: percepció envers els contes

Bon recurs per treballar aquest tema.

Es treballa més quan no és de forma directa, tenint llibres a la biblioteca d'aula on aparegui de tot.

Els llibres poden servir molt, són un bon recurs.

“Penso que sempre ajuda, els acostuma a agradar molt i en moltes ocasions treballes temes molt importants i sense adonar-te gairebé”.

És crucial utilitzar tota classe de contes, tant els que apareix allò que volem treballar com el que no.

Bon recurs.

Les transcripcions de les entrevistes es troben a l'annex, per tant, en cas de voler-les consultar vegeu l'annex corresponent.

- Entrevista 1: família homoparental: *vegeu annex 3*
- Entrevista 2: família monoparental: *vegeu annex 4*
- Entrevista 3: família reconstruïda: *vegeu annex 5*
- Entrevista 4: mestra 1: *vegeu annex 6*
- Entrevista 5: mestre 2: *vegeu annex 7*

6. Discussió dels resultats

Per tal de poder analitzar els resultats obtinguts a través dels diferents instruments de recerca, en aquest es relacionaran les aportacions dels autors i autores que componen en marc teòric amb els resultats de les entrevistes i l'anàlisi de les biblioteques d'aula.

Per començar, és important que els i les mestres tinguem una visió oberta i ens formem sobre els llibres i la literatura infantil. En el cas d'aquesta recerca, el mestre i la mestra afirmaven ser conscients de la importància dels contes com a eina didàctica, però confessaven fer-ne poc ús a les aules, ja que se'ls acostuma a atribuir únicament a la competència lectora. "No els utilitzo" (Entrevista 4, pregunta 4) o "No sempre es té en compte el conte com a recurs didàctic" (Entrevista 5, pregunta 4) és el que responen els mestres quan se'ls demanava per l'ús dels contes com a recurs didàctic i inclús sent conscients de la manca d'ús no trobaven d'altres exemples de situacions a l'aula per fer-ne ús.

"Jo penso que no se'ls hi treu tanta utilitat com aquests tenen. Ara per exemple per Sant Jordi hem utilitzat els contes com a recurs per fer una activitat d'expressió escrita, però crec que no va massa més enllà [...]"

(Entrevista 5, pregunta 4)

Aquest fet confirma el que mencionava Taberero (2014), qui deia que encara avui hi havia una visió massa tancada cap als llibres infantils per part dels i les mestres. Tot i que Taberero, 2014 fa referència als i les mestres és important també que les famílies hi confiïn i les percepcions cap a aquesta vagin a la par.

Altres autors com ara Ros (2005), esmenta la importància i els beneficis que trobem dins de la literatura i el fet de treballar-la amb els infants l'atenció, escolta activa, concentració, memòria i al desenvolupament i millora de la comprensió oral. (Ros, 2005). Els mestres entrevistats comentaven que eren conscients tant de la manca d'ús com d'alguns d'aquests beneficis en l'ús dels contes com a recurs didàctic.

"[...] els utilitzo menys del que m'agradaria[...]com a monitor de lleure, que he treballat d'això molts anys, sí que recordo utilitzar-los molt, molt més!"

(Entrevista 5, pregunta 4)

[...] vaig treballar a una escola on el meu grup tenia molta desmotivació per llegir i vaig introduir un conte que era com un acudit, i va funcionar molt bé! [...] Als nens els agrada i els enganxa, ara, a l'escola una vegada al mes, fem una sessió de contacontes i ens engresca moltíssim, la majoria de contes que s'expliquen són no tradicionals, és a dir amb temes "tabú", menys treballats o amb significats més profunds que fan que els nens aprenguin d'altres coses com ara valors"

(Entrevista 5, pregunta 4)

El següent bloc d'aquesta recerca consistia en el tractament de la diversitat familiar, que entenem com a família?, i com a diversitat familiar?, ja al principi del treball es va exposar la idea que aportava la sociologia clàssica, aquesta afirmava la família com un "grup estable i reconegut institucionalment, que es compon com a mínim d'un home i una dona, que constitueixen una unitat econòmica, amb lligams de cohabitació i de relació sexual i que té drets sobre l'educació de la prole". En la idea ja hi trobàvem mancances, però vegem que hi diuen les famílies entrevistades:

"Som l'A i la L, vam venir a viure aquí les dues, l'any 2000 com a parella, el 2006 va arribar G, el nostre fill, va ser el canvi que hi ha hagut [...] el 2005 ens vam poder casar, ja que abans no podíem. Ens vam casar quan ens van deixar, l'any 2006 va néixer el G, ja està, ara som els 3 més 1 o 2 gossos, depenent l'època"

(Entrevista 1, pregunta 1)

"[...] som una família monoparental, està formada per mi i per la meua filla. Mai hi ha hagut ningú més, el seu pare és un donant anònim que no coneixem i la responsabilitat és meua, el nucli familiar som ella i jo [...]"

(Entrevista 2, pregunta 1)

"La meua família està formada pels meus dos fills de 4 i 8 anys i el meu home, som quatre a casa. I sí, hi ha hagut algun canvi, ja que fa set anys em vaig separar i el meu primer fill és d'un altre pare"

(Entrevista 3, pregunta 1)

És, per tant, més que evident que la definició nomenada anteriorment no encaixa ni s'ajusta a com aquestes tres famílies es defineixen. Tot i això, veiem que aquest gran canvi en la percepció i en la formació de les famílies queda dividit en 3 grans fets o moments que van marcar un abans i després: la legalització del matrimoni homosexual, l'augment d'adopcions internacionals i l'endarreriment de l'edat del matrimoni (Pardo, 2019).

Si continuem mantenint una mira a les famílies entrevistades entenem, doncs, que aquests tres canvis es compleixen en algunes d'elles i han estat les famílies qui va nomenar-ho en les entrevistes, "[...] el 2005 ens vam poder casar, ja que abans no podíem. Ens vam casar quan ens van deixar [...]" (Entrevista 1, pregunta 1) explica la família homosexual, que van haver d'esperar gairebé deu anys per poder complir el seu somni de casar-se.

A les escoles, per tant, trobem una àmplia mostra de la societat i, per tant, de nens i nenes que no tenen una tipologia familiar considerada tradicional. Des de les escoles ha de veure's aquesta diversitat "com una eina com una eina molt útil per aconseguir la igualtat plena de tot l'alumnat i en tots els cicles educatius [...]" (Pardo, 2019). Quina és doncs la visió de les famílies del tractament de la diversitat familiar?

"Alguna cosa s'ha de parlar... però tampoc crec que molt, m'imagino que va en funció dels nens que hi hagi, és que no [...]"

(Entrevista 1, pregunta 2)

"No sé si se'n parla o s'evita, no ho sé, crec que s'evita parlar d'això [...] jo crec que no se'n parla clar, vull dir, tampoc és necessari explicar-ho tot de principi a fi, simplement, normalitzar-ho i fer entendre als nens que no només hi ha una opció de família [...] cada cop se'n parla una mica més, i si no, sí que com cada cop hi ha més diversitats familiars, doncs, ja ho veuen entre els companys de classe, sí que està molt més normalitzat que no uns anys enrere. [...]"

(Entrevista 2, preguntes 2 i 3)

"Jo penso, que sí que en parlen bastant i està força normalitzat, ja que avui dia, una família com la nostra és una cosa molt normal, no? [...]"

(Entrevista 3, pregunta 2)

Com es pot comprovar, en alguns dels seus comentaris en diferents qüestions de les entrevistes les famílies mostren força desconeixença i desconfiança sobre la representació i el treball de la diversitat familiar a l'aula. Tot i això, el i la mestra tampoc mostren tenir un total domini del qual es fa o deixa de fer a les seves pròpies aules.

"Penso que gens, no ho sé segur, però sota la meva experiència, no. Jo no ho crec. Penso que potser se'n parla en dies molt concrets [...]"

(Entrevista 4, pregunta 1)

"[...] no es treballa suficient, de fet quan és suficient?, mai n'hi ha prou, jo per exemple amb els anys que porto de mestre mai ho he treballat directament, només quan ha sorgit el moment potser [...]"

(Entrevista 5, pregunta 1)

Tot i això, en el cas dels mestres, ambdós afirmen no saber per què això succeeix i temptegen a què es deu aquesta poca visibilitat. "[...] no sabria dir-te, potser és perquè no hi ha un lloc fix, potser ètica?, valors?, medi social? [...]" (Entrevista 5, pregunta 2).

Un bon recurs amb el qual treballar a les aules són els contes, com a formadores i educadores és important oferir als nens i nenes una mirada a la família totalment inclusiva i fer-ho des dels contes és una molt bona opció. Això és, però tot el contrari al que passa a les escoles, ja que a través de l'observació i anàlisi de les dues biblioteques d'aula (*vegeu l'annex 1 i 2*) hem pogut comprovar aquest fet. Dels 13 llibres registrats, els quals en tots apareixia algun model familiar, només en 2 hi apareixia alguna tipologia considerada no tradicional, en concret una d'extensa i un altre de reconstruïda.

Per tant, podem afirmar que a les biblioteques d'aula analitzades hi manquen contes on hi aparegui diversitat familiar. Les famílies, per altra banda, quan se'ls pregunta per la representació de la diversitat familiar als contes opinen el següent:

"A veure, tampoc ens ho hem plantejat, però crec que no [...] nosaltres mai hem comprat llibres que en parlessin, perquè també hi havia! [...] és que no sé si tenim algun llibre així... de famílies, perquè quan era més petit doncs eren els trens, els cotxes... però no recordo cap llibre i dir: veus, aquest nen té dues mames o té dos pares"

(Entrevista 1, pregunta 4)

"No, penso que no... sí que ho he vist molt més en les pel·lícules que en la literatura [...] això als contes no ho he vist representant mai, però ni monoparentals ni homosexuals"

(Entrevista 2, pregunta 4)

"Jo mai m'hi he trobat, així que et diria que no [...]en els llibres i contes apareix el més típic: el pare i la mare amb els fills. No apareixen situacions diferents com ara mares solteres o pares separats, o sigui que no, els contes d'avui dia continuen sent molt tradicionals [...] mai he vist cap llibre que en parli ni mostri diferents tipus de famílies"

(Entrevista 3, pregunta 4)

És clar que hi ha una total concordança amb l'opinió i experiència de les famílies com amb la realitat que trobem a les escoles. El conte i la literatura són una eina perfecta per poder treballar continguts transversals, però en la majoria de casos no s'utilitza. S'ha pogut entendre doncs que els materials per treballar la diversitat familiar a les aules són gairebé invisibles; això no obstant, treballar-la és molt més important del que es creu. Descobrim molts beneficis ensenyant els seus valors, com aquestes estan representades al nostre dia a dia, en gran part a la literatura, pel·lícules és rellevant vetllar per mostrar als nens i nenes aspectes familiars diversos com ara l'adopció, les parelles homosexuals, monoparentals, famílies reestructurades després d'una separació, la mort d'un familiar... (Bruña, 2017).

Les idees sobre la importància del tractament de la diversitat familiar dels mestres entrevistats van gairebé agafats de la mà amb el que alguns autors com ara Pardo (2019) esmenten, "el reconeixement de diversos models familiars ha de passar necessàriament per les aules perquè tot l'alumnat trobi reconeguda la realitat de la seva família en el sistema educatiu i perquè sàpiga i conegui que són múltiples les formes de construir una família", vegem doncs quines semblances trobem als discursos dels mestres.

"Penso que tots els nens i nenes tenen el mateix dret a sentir que es parla i es té en compte el seu tipus de família i, per tant, no sentir-se exclosos [...] també els prepara per a la vida adulta, és el que es trobaran i han de tenir la ment oberta i conèixer totes les realitats des de petits i petites"

(Entrevista 4, pregunta 8)

"És important treballar-ho i donar representació a qualsevol mena de família. Treballar-la perquè es coneixin totes, que puguin estar representades [...] a la vida hi ha molts tipus de família, per tant, a l'escola si es treballa i preparen els nens i nenes per la vida, hem de treballar el que hi ha fora, i si a fora o al dia a dia a cada casa de cada nen doncs hi ha tipus de famílies diferents... s'ha de treballar, vull dir, és que no hi ha més! Deu haver molt més motius, però aquest és bàsic, és el què hi ha a fora i s'ha d'ensenyar [...] cadascú s'ajunta i estima a qui vol"

(Entrevista 5, pregunta 8)

S'entén doncs que els mestres comprenen i comparteixen la visió dels diferents autors sobre la necessitat i importància de tenir una representació clara sobre la diversitat familiar; tot i això, també hem pogut comprovar que hi ha una contradicció entre el que saben i pensen amb el que realment s'aplica a les aules. Per altra banda, és important destacar l'estudi realitzat per López, Díaz, Morgado i González (2008) els quals van arribar a la conclusió que el treball de la diversitat familiar a l'aula no era suficient, hi havia prejudicis cap a aquestes famílies per part dels i les mestres, no es vetllava per a conèixer la situació dels infants i famílies i a més a més, gran part dels i de les mestres participants en l'estudi comentaven tenir unes expectatives més baixes cap als infants amb famílies de tipologia no tradicionals. Aquesta situació no es compleix amb el mestre i la mestra entrevistats, ja que aquests afirmaven no actuar diferent quan hi havia un cas de diversitat familiar a l'aula.

"Vaig tenir un cop una nena que tenia dues mares, i totalment normal, sempre van venir les dues, no hi havia cap mena de diferència, sempre es va dir tot molt clar i tot genial la veritat.

No va haver-hi mai conflictes ni res"

(Entrevista 4, pregunta 7)

"[...] doncs no actuaria de cap manera diferent, o sigui sí que ho faria per vetllar pel meu vocabulari [...]"

(Entrevista 5, pregunta 6)

En un dels últims apartats d'aquesta recerca es parla sobre les biblioteques d'aula i les característiques que fan que sigui un bon model, les autores Rankin i Brock (2009) en el seu llibre ens expliquen quin son i perquè els factors més rellevants per aquesta: La ubicació, l'espai delimitat, els mobles i la decoració. A forma de resum, podem dir que tots aquests factors han d'estar en concordança per tal de crear un espai agradable i físicament apte per als infants, vetllant per les mides dels mobles, la comoditat, la il·luminació...

“En la biblioteca de primer hi manca una zona de lectura, ja que l’espai no està delimitat de cap manera. En canvi, a la biblioteca de segon l’espai està delimitat per les pròpies prestatgeries, que emmarquen la zona de lectura”

(Anàlisi 1)

“La biblioteca de primer, consta d’una prestatgeria. L’altre, la de segon, de dues, totes estan a l’altura dels nens i nenes i els permet abastar els llibres sense problemes”

(Anàlisi 1)

“En els espais no s’observen gaires decoracions [...]”

(Anàlisi 1)

“l’espai de les dues biblioteques està delimitat per dues prestatgeries cada una, aquestes deixen un espai al mig on hi ha coixins”

(Anàlisi 2)

“[...] compostes per dues prestatgeries, al mig s’hi troba una catifa amb coixins per tal que els nens i nenes hi puguin anar i seure tot i que l’espai és poc ampli amb capacitat per un o dos infants. Trobem també algunes caixes de fusta a terra i penjadors amb més material”

(Anàlisi 2)

“Les parets de les biblioteques estan decorades amb algun dibuix fet pels nens i nenes”

(Anàlisi 2)

Tal com podem comprovar després de l’anàlisi de les biblioteques aquestes sí que compleixen algunes de les característiques com ara els mobles: en totes les biblioteques els mobles estaven a l’altura dels nens i nenes i no hi havia cap material que els quedés fora de l’abast. Quant a la decoració, sí que hi havia algun cartell o dibuix, tot i això, només en una escola aquests estaven fets pels nens i nenes. Només una de les biblioteques estava prop de la finestra, així que les altres no constaven d’una bona il·luminació. Pel que fa a la delimitació de l’espai, totes en tenien excepte una d’elles, que li mancava un espai de lectura. Aquesta anàlisi ens indica que en les biblioteques d’aula hi manquen certes característiques per poder extreure’n el màxim partit i convertir-les en un molt bon recurs per a la lectura.

7. Conclusions

En aquest últim apartat del Treball s'hi presenten les conclusions extretes un cop fet l'anàlisi de les dades i la discussió. Tot el treball, des del seu inici ha girat en torn la següent pregunta de recerca: com trobem representada la diversitat familiar en la literatura infantil dins de dues aules de primària de cicle inicial?, aquesta ens ha permès seguir uns continguts relacionats amb la resta del treball.

Així mateix, aquesta recerca partia també d'una hipòtesi, la qual un cop acabat el treball podem dir si aquesta s'ha complert o no. Després de les entrevistes i l'anàlisi de les biblioteques d'aula, que ens han permès tenir una visió real i actualitzada de la representació i el treball de la diversitat familiar podem afirmar que la hipòtesi es compleix: a les aules de cicle inicial hi manquen recursos literaris en els quals es representin les diferents diversitats familiars.

A continuació i per tal de poder extreure conclusions més precises, es plantejaren els objectius del treball, definits ja en un principi de la recerca i s'exposarà el grau d'assoliment.

1. Conèixer, descriure i analitzar la realitat de la biblioteca d'aula a les classes de primària i els materials disponibles per al tractament de la diversitat familiar.

A través de les autores Rankin i Brock (2009) ens vam poder guiar per fer una bona anàlisi de les biblioteques d'aula. Amb aquest vam descobrir que tot i ser un recurs comú i força usat, en la majoria d'aquestes no es vetlla ni es té en compte les recomanacions de les autores i simplement s'utilitza com un recurs més que ha d'estar a l'aula, perdent-se així alguns dels beneficis de les biblioteques d'aula.

Els dos mestres entrevistats van coincidir en la visió sobre els materials, ja que consideraven els contes útils per treballar la lectura o la comprensió lectora, però en cap cas feien servir els contes com a materials per treballar la diversitat familiar. Alhora, hi mancava una representació dels llibres que hi havia a la biblioteca d'aula, ja que no hi havia una tria conscient de bons materials.

2. Descriure com està representada la diversitat parental en la literatura infantil.

A través de les taules d'anàlisi de les biblioteques d'aula es va poder crear una representació realista dels contes que s'hi troben. S'ha pogut comprovar, per tant, que la representació de la diversitat familiar a la literatura és gairebé nul·la. A través de les entrevistes als dos mestres hem pogut entendre el seu punt de vista, ambdós eren conscients d'aquesta importància de tenir representació a la literatura i afirmaven que els contes i la literatura eren un molt bon recurs per treballar la diversitat familiar. Tot i això, no ho posaven en pràctica.

M'agradaria recuperar aquesta frase de Pardo (2019) que expressa la importància de la representació familiar en la literatura: "si la literatura pot ajudar a treballar i presentar la diversitat en les aules de forma normal i habitual, i creiem que sí que pot, per a poder aconseguir-ho, fan falta materials. Caldria que tant en les biblioteques d'aula com en les de centre hi hagueren llibres en què es veiés reflectida la diversitat afectivosexual i la familiar i que es treballarà amb ells com amb qualsevol altre tipus de textos que poden trobar-se en una biblioteca" (Pardo 2019).

Al llarg de les entrevistes, tant de les famílies com del mestre i la mestra explicaven no haver vist mai un conte on hi hagués representada diversitat familiar, això ja ens dóna una resposta de la realitat, però, tot i això, algunes entrevistades coincidien en la idea de no haver de tenir llibres específics per la diversitat familiar, simplement llibres on això estigués normalitzat i on fos igual d'usual que torbar famílies de tipologia tradicional.

3. Conèixer la percepció de les famílies en les representacions i el tractament que fa l'escola de les tipologies familiars.

Amb les entrevistes realitzades a les famílies es va poder entendre com era la seva percepció envers el grau de representació de les tipologies familiars a les escoles. Totes les famílies compartien en el fet que hi manca molta representació, que no se'n parla ni es tracta, així i tot, s'ha observat que es desconeix totalment el motiu. Algunes de les famílies comenten que és per una falta d'informació o per evitar problemes; tot i això, també comentaven que avui dia és un tema comú per als nens i nenes, ja que ho veuen sovint en els companys i companyes.

Per poder fer una bona comparació és important fixar-nos també en l'opinió docent, aquests coincideixen en la falta de temps per treballar-ho i la manca d'un espai per fer-ho. Tot i això, és realment necessari trobar un espai per fer-ho?, o bé hauríem de mirar de fer-ho al llarg del dia?, és a dir, incloure-ho al nostre dia tenint present per exemple el nostre vocabulari al parlar, interessant-nos per la situació familiar dels i les nosaltres alumnes...

Per acabar, més enllà de l'assoliment dels objectius, considero que la realització d'aquest treball m'ha permès tenir entendre i millorar les meves nocions de com es desenvolupa una recerca científica. En quant el tema del treball, a mesura que aquest avançava em semblava cada cop molt més necessari de tenir compte alhora que preocupant. M'he pogut adonar de la impotència que poden arribar a sentir les famílies en no sentir-se representades dins del context escolar i molt menys en els contes infantils. Considero que el contingut del treball em servirà per conèixer la realitat o el context d'alguns alumnes a l'aula i també i em permetrà vetllar per la representació i tractament de qualsevol tipologia familiar, sigui quina sigui la condició.

Finalment, m'agradaria destacar que aquest Treball de Fi de Grau m'ha permès estendre la meva mirada com a mestra, ser més conscient de la realitat de les aules i tenir encara més ganes de, com ja s'ha dit en parts del treball, eliminar els llibres sobre "diversitat familiar" i que siguin llibres i prou, on apareguin tota mena de famílies, ja que d'aquesta manera aconseguirem uns nens i nenes conscients de la realitat en la qual vivim, amb una mira oberta i tolerant.

7.1 Límits del treball i línies de futur

La principal limitació amb la qual m'he topat al llarg de la recerca ha estat la manca de més participants, pel fet que segurament, a l'haver analitzat més biblioteques d'aula, hagués pogut extreure una mostra molt més realista de la realitat. Tot i això, considero que els resultats han estat molt coherents i han coincidit amb la majoria d'estudis previs que havíem consultat i alhora amb les respostes que tant famílies com mestres donaven. Per tant, amb l'experiència que tinc ara i si hagués de reprendre la recerca, s'hauria d'analitzar més quantitat de biblioteques d'aula.

Com a línia de futur considero molt important vetllar per una futura feina de treball amb els i les mestres, no podem permetre que a les escoles no es tingui en compte una realitat tan comuna a la nostra societat com és la diversitat de tipologies familiars. Per això considero rellevant que a les aules es tingui en compte des del detall més simple com el vocabulari que utilitzem fins al que hem vist en aquesta recerca, els contes que tenim en la biblioteca d'aula, ja que són elements que interpel·len de forma directa amb els nens i nenes.

8. Bibliografia utilitzada

- Alcoberro, R. (2018). *Un model de comunitat: la família*. Filosofia i Pensament. Recuperat 22 març 2022, de <http://www.alcoberro.info/>
- Ballester, J. (2007). *L'educació literària* (2a ed.). Publicacions de la Universitat de València.
- Bruña, M. J. (2017). *Manual de literatura infantil y juvenil. Guía libertaria de lecturas para niños*. Síntesis.
- Bryant, S. (1996). *Com explicar contes*. Biblària.
- Caro, M. T. (2015). *Fundamentación científica de la Educación Literària*. Dins Guerrero, P i Caro, M. T. (coords.). Pirámide.
- Cassany, D., Luna, M., i Sanz, G. (2001). *Ensenyar llengua* (6a ed.). Graó.
- Centelles, J. (2004). *La biblioteca, el cor de l'escola*. Rosa Sensat.
- Cerrillo P. C. (2007). *Literatura Infantil y Juvenil y educación literaria*. Hacia una nueva enseñanza de la literatura. Octaedro.
- Cervera, J. (1991). *Teoría de la literatura infantil*. Mensajero.
- Coll, M. (2014). *La literatura popular com a font de recursos educatius: una aproximació*. Dins A. Bataller., i M. Coll. (ed.) *Literatura oral i educació: simbiosi i complicitats*. Arxiu de tradicions de l'Alguer.
- Departament d'Ensenyament. (2017). *Currículum Educació Primària*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Diez, L., i Domit, V. (2006). La capacidad de los cuentos de hadas para desarrollar un horizonte de significado desde la niñez temprana. *Revista electrónica de pedagogía*, 7, 1- 22.

Escola Joan Abelló, (14/ Febrer/2022). Projecte Educatiu de Centre. Recollit d' Escola Joan Abelló:<https://agora.xtec.cat/ceipjoanabello-mollet/lescola/projecte-linguistic-de-centre/>

Escola Les Mimoses, (03/Octubre/2018)). Projecte Educatiu de Centre. Recollit d'Escola Les Mimoses:
<https://agora.xtec.cat/ceiplesmimoses/wpcontent/uploads/usu1435/2018/12/PEC-LES-MIMOSSES-2018.pdf>

Gualdrón, M., Rivera, C., i Tequia., K. D. (2016). *La literatura infantil un medio para favorecer la educación emocional*. (Treball de Fi de Grau, Pontifica Universidad Javeriana).[https://repository.javeriana.edu.co/bitstream/handle/10554/36298/A.pdf?sequence=3 &isAllowed=y](https://repository.javeriana.edu.co/bitstream/handle/10554/36298/A.pdf?sequence=3&isAllowed=y)

López, F., Díez, M., Morgado, B., i González, M. (2008). Educación infantil y diversidad familiar. *Revista de Educación*, 10, 111-122.

Martínez, J. (2011). *Métodos de investigación cualitativa*. Corporación internacional para el desarrollo educativo, 27-38.
<http://saber.cide.edu.co/ojs3.2/index.php/silogismo/article/view/111/85>

Massot, I., i Sabarriego, M. (2012). *Estrategias de recogida y análisis de la información*. Dins: Bisquerra, R. *Metodología de la investigación educativa*. Madrid: La Muralla, S.A, p. 329-365.

Muñoz, J., Quintero, J., i Munévar, R. (2005). *Cómo desarrollar competencias investigativas en educación*. Magisterio.

Nuño, F. (2010). *Manual de técnicas de animación a la lectura*. Berenice.

Pardo, R. M. (2019). *La literatura infantil i juvenil Valenciana: aproximació a la diversitat familiar (2010-2015)* (Tesi doctoral, Universitat de València).
<file:///C:/Users/meritxell/Documents/4T%20MEP/TFG/Tesis%20lite%20i%20divers.p.arental.pdf>

Perriconi, G. (1983). *El libro infantil. Cuatro propuestas críticas*. El Ateneo.

- Prado Aragonés, J. (2004). *Didáctica de la lengua y la literatura para educar en el siglo XXI*. La Muralla.
- Rankin, C., i Brock, A. (2009). *Delivering the Best Start. A Guide to Early Years Libraries*: Facet Publishing
- Riba, C. (2014). *Mètodes d'investigació qualitativa*. Oberta UOC Publishing SL.
http://cv.uoc.edu/annotation/475364da13fc487b002fb9218ade5ca9/487521/PID_00212200/index.html
- Rodríguez, M. (2007). El valor matemático de un cuento. *Revista de matemáticas* (31), 11-26.
- Ros, R. (2014). *Etnopoètica i educació. Els contes en l'educació primària i secundària com a eina d'expressió i cultura oral. Una experiència a la ciutat de Barcelona*. Dins Bataller, A., i Coll, M. *Literatura oral i educació: simbiosi i complicitats*. Arxiu de tradicions de l'Alguer.
- Salvador, L, Carreras, A. (2015). *Família? Famílies!*. Departament d'ensenyament, des de <http://serveiseducatiu.xtec.cat/altpenedes/categoria/m26>
- Selfa, M., Frago, F., i Berengué, I. (2015). *Leer sobre la muerte en la Biblioteca de Aula: una experiencia práctica de lectura en un aula de Educación Infantil*. *Investigaciones sobre lectura*, (3). 83-95.
- Shrader-Frechette, K. S. (1994). *Ethics of scientific research*. Rowman & Littlefield.
- Taberneró, R. (2014). *Res més seriós que els llibres infantils* dins *Guix* (406-407)

9. Annexos

Annex 2 Fotografies de la biblioteca d'aula 1

Imatge 1: biblioteca d'aula 1. Font pròpia

Imatge 2: biblioteca d'aula 2. Font pròpia

Annex 2 Fotografies de la biblioteca d'aula 2

Imatge 3: biblioteca d'aula 3. Font pròpia

Imatge 4: biblioteca d'aula 4. Font pròpia

Per a la transcripció de les entrevistes s'ha respectat les expressions dels entrevistats i entrevistades.

Annex 3: entrevista 1, família homoparental

1. Per qui està formada la vostra família, des de quan?, hi ha hagut algun canvi rellevant al llarg dels anys?

L: Canvi quan va néixer el G fa 15 o 16 anys.

A: El 2006 va néixer ell,

L: És l'única diferència que hi ha.

A: Som l' A i la L, vam venir a viure aquí les dues, l'any 2000 com a parella, el 2006 va arribar G, el nostre fill, va ser el canvi que hi ha hagut,

L: Un canvi gran!

A: El 2005 ens vam poder casar, ja que abans no podíem,

L: Ens vam casar quan ens van deixar, l'any 2006 va néixer el G, i...

A: Ja està, ara som els 3 més 1 o 2 gossos, depenent l'època.

2. Creieu que a les escoles es treballa la diversitat familiar? Se'n parla?, es visible suficient?

A: Alguna cosa s'ha de parlar... però tampoc crec que molt, m'imagino que va en funció dels nens que hi hagi, és que no... a l'escola bressol sí que van deixar de fer el dia del pare i de la mare... que vam dir: per què?... el dia de la mare tindrà doble feina i el del pare tindrà festa ell! (referint-se al seu fill).

L: No haurà de fer res!

A: Llavors ens van explicar que ho deixaven de fer, no només per casos com nosaltres sinó per famílies monoparentals i sobretot per famílies separades.

L: A qui se li dóna, a qui no, a qui li fas?... van dir: fora!

A: A primària... no ho sé, no... no ens hem sentit ni integrats ni exclosos, vull dir, igual que la resta.

L: Igual que a tot arreu.

A: Amb els papers potser sí.

L: El que dius dels papers sí, que has d'acabar ratllant...

A: Taxes on posa "pare" i poses mare, ja està o... mama, però això a tot arreu!

L: Sí, a tot arreu en general, tant a l'escola com a altres llocs.

A: Cada vegada menys per això, ara posen més "tutors", "famílies"...

L: Però fa poc... 5 anys?

A: O menys!

3. En cas de creure que no es treballa gaire a les aules: per què creieu que això passa?

A: Jo no crec que sigui per evitar complicacions, simplement que... no ho sé, que... és que no ho sabia explicar el perquè no es treballa.

L: Tampoc et sé dir si ara ho treballen o no, el G mai ens ha explicat...

A: És que el nostre fill mai ens explica res!

L: mai ens ha dit "hem treballat el pare i la mare i jo he dit que tinc dues mares", que podria ser, però no ens ho explica.

A: A més tota la vida ha anat amb els amiguets, de la guarderia a infantil ja eren els mateixos, allà ja coneixien que era un nen que tenia dues mames.

L: Exacte!, i de vegades li pregunten: ai i el teu pare?, "no, jo no tinc pare", i quan els hi veu la cara diu, "no, jo tinc dues mares", i ja està.

4. Parlant de literatura infantil, creieu que la vostra tipologia de família apareix sovint als llibres?, està representada a les lectures dels nens i nenes?

L: Aviam, tampoc ens ho hem plantejat, però crec que no.

A: No... però tampoc nosaltres mai hem comprat llibres que en parlessin, perquè també hi havia!

L: Hem comprat llibres que el nostre fill ens demanava, normals?, no ho sé... de tota mena!

A: És que no sé si tenim algun llibre així... de famílies, perquè quan era més petit doncs eren els trens, els cotxes...

L: Però no recordo cap llibre i dir: veus, aquest nen té dues mames o té dos pares...

A: No!, però tampoc hi ha llibres que tinguin papa i mama no?

L: Això ho dius tu!, sí que deuen existir.

A: No... em referia a nosaltres, que no en tenim.

L: Ah, no, no, no... sobre aquest tema no.

A: Al G sempre li hem explicat des de petit, però no hem comprat llibres per conscienciar-lo.

5. Podeu explicar la vostra opinió o experiència amb els contes. Creieu que són una bona eina per a treballar amb els nens i nenes?

L: Ja en comencen a haver-hi més, fa temps. El que passa que nosaltres no els hem comprat.

A: Ara el G és més gran, però ni quan era petit. Sí que alguna cosa hi havia, perquè ho vaig mirar, però vaig pensar: per què?, vull dir, tampoc... penso que els contes aquests van més encarats per les famílies que no ho són, per les tradicionals perquè sàpiguen que també hi ha d'altres tipus, tant de monoparentals, com amb dos pares, amb dues mares... perquè els que ja ho viuen a casa no ho necessiten, ja ho saben.

L: Ja és normal per ells. És com el que té un pare coix, aquell nen ja ho sap, no ho veu estrany, en canvi, un altre potser sí. Doncs, amb això passa el mateix.

A: Jo penso que els llibres van bé perquè els puguin llegir des de fora, a veure, que des de dins també si al nen li agrada aquell llibre clar. I crec que sí, que avui dia ja hi ha molts contes, perquè un dia buscava un manga, perquè li agraden molt al G, vaig veure que hi havia mangues de relacions de dos nois o de dues noies, ja encarat també als adolescents.

L: Sí, jo també crec que cada cop estan més a l'abast de tothom. Amb una representació més real del que és la vida i les famílies.

6. Hi ha, per tant, alguna tipologia familiar amb més representació que d'altres?, si és així, quina és la que més apareix i la que menys?

L: Jo crec que ara, si se'n parla, es parla a tot arreu, de tot.

A: És a dir, de tota mena de famílies. Quan se'n parla es parla de tots els tipus...

L: Hi ha tantes coses ara!

A: Clar, abans els "raros" eren els separats. Després va canviar i ara les famílies separades és el més normal del món, i famílies monoparentals i famílies homosexuals doncs també. Potser hi ha menys, però hi ha moltes!

L: Sí, hi ha moltes. Jo crec que hi ha moltes.

A: És el que dius tu, abans estar separats era diferent i ara... ara diuen "família normal" i clar, que vol dir família normal?, família normal que... dos pares, dos mares, quatre...

L: Sí, separat, o que no... ara ja no hi ha res normal!

A: El més normal és estar separat crec jo.

L: Sí, però indiferentment si són homes o dones.

7. Com heu viscut l'etapa escolar del vostre fill o filla des de la vostra perspectiva com a família no tradicional?

L: Sobretot en els papers, però poca cosa més

A: No ho recordo...

L: Ah, el llibre de família, al principi.

A: Al llibre de família era... era mare soltera...

L: Quan ens vam casar, al llibre de família posava: "don" i "doña", clar... i vam dir, no, no, "doña" i "doña"... després quan vam tenir el nen, jo encara no el podia adoptar, no el podia posar al meu nom.

A: Sí... van sortir els socialistes dient que ja es podia, però la realitat era que no, perquè quan vam anar a registrar-lo encara no es podia. I llavors vam haver de fer un llibre de família ella sola, com a mare soltera. És a dir, un llibre de família ella sola amb el nen i després jo el vaig haver d'adoptar.

L: I ara no, als 2 o 3 anys ja va canviar i ja es podia, ja està. Havies de demostrar que el pare era un donant desconegut i ja podies directament registrar-lo.

A: Em sembla, però, que els llibres de família ja han canviat alguna cosa dels "dons i doñes", no et sona?

L: Sí, jo diria que sí. És que nosaltres el tenim taxat eh!, així amb bolígraf diria, directament o de vegades posaven una ratlla dalt amb una lletra a, i arreglat.

A: I respecte al nen... res més important, excloses no ens hem sentit enlloc perquè directament com ja ens coneixia la gent...

L: Clar!, vam anar a l'escola bressol La Glòria, aquí al costat, que ami, per exemple em coneix des que vaig néixer, em va tenir a mi de petita...

A: No, però en cap moment ens hem sentit diferents no?

L: Clar, però que també pot passar que vas a un lloc on no han tingut cap parella homosexual i diuen: ostres!

A: Nosaltres sempre ens presentàvem les dues directament.

L: Si, a l'escola vam anar i des del primer moment, la mare i la mama.

A: I ja està, no cal res més, no hi ha preguntes...

L: També hi ha molta gent que ens pregunta: però tu de qui ets mare?, i dic: del G, es queden parats i diuen: Ah, però no era l'A?, i he de dir: no, jo també... amb el *handball* al principi sobretot, la gent es feia un embolic, la gent que no ens coneixia i deien: però la mare no era l'altre?...

8. Us agradaria explicar-me algun altre record o anècdota rellevant?

A: Clar, et preguntes: que expliquen a les classes?, no ho sé... quan el G era petit, la filla d'un molt amic nostre, que coneixia al G i ens coneixia a nosaltres estava a classe i parlaven de les famílies.

L: sí, "a les famílies hi ha un pare i una mare" i ella va dir que no, "jo tinc un amic que té dues mares" i la mestra li va dir que si 'o si havia de tenir un pare, ella encara deia que no, "té dues mares i mai ha tingut un pare" i la mestra li insistia en el fet que havia d'haver-hi un pare i la nena tenia claríssim que no!

A: Li dia que no, que ens coneixia i sempre havíem estat només dues, sense cap pare.

L: Al final el pare de la nena va haver de parlar amb la tutora, que quan parlava de les famílies havia d'entendre que el G no té pare, té dues mares i clar que té un donant, però no és el pare.

A: Clar, i la nena tenia 2 o 5 anys quan va passar... és fort!

L: Ara potser sí que la mestra explica totes les tipologies de famílies, o la majoria, però abans pel que hem pogut veure, no.

A: Jo un cop com a tutora, treballàvem la família a primer d'ESO i clar, vaig explicar tot el

vessant de famílies. Recordo que tenia un nen que era Rus... mare meva!, perquè clar, que no, que allò no podia ser una família, que dos homes o dues dones no podien ser una família... perquè eren dues persones que estaven malaltes!, i això a primer d'ESO. Tot i que fa 15 o 16 anys... per sort ha canviat eh!, però que segur que hi ha gent que pensa així, que pensa de tot.

L: És greu... és que hi ha molta diversitat de famílies i totes són correctes, no hi ha més.

Annex 4: entrevista 2, família monoparental

1. Per qui està formada la vostra família, des de quan?, hi ha hagut algun canvi rellevant al llarg dels anys?

En el meu cas, som una família monoparental, està formada per mi i per la meva filla. Mai hi ha hagut ningú més, el seu pare és un donant anònim que no coneixem i la responsabilitat és meva, el nucli familiar som ella i jo. L'A va néixer el 2008.

2. Creieu que a les escoles es treballa la diversitat familiar? Se'n parla?, es visibilitza suficient?

No sé si se'n parla o s'evita, no ho sé, crec que s'evita parlar d'això. Jo no m'he trobat problema, però per mi, sí que ho era per exemple per mi, pensar: ostres!, com celebraran el dia del pare?, aquest tipus de coses que ami em preocupaven, o quan hi havia reunions, doncs, òbviament sempre hi anava jo, però sobretot preguntava sempre com celebrarien el dia del pare, que l'A no es sentís malament, discriminada pel fet de ella no tenir-ne.

D'això em van dir que bueno... al principi va costar una mica, clar, l'A ja té 14 anys, però el començament em van dir que agafés un referent masculí de la família, i el meu pare, el seu avi doncs ha sigut per ella el seu pare. No és que fos el seu pare, però quan a l'escola hi havia alguna cosa referent a la figura de pare, ella ho feia amb l'avi.

Per exemple quan a l'escola havien de dibuixar la família, a mi això em matava, m'espantava una mica perquè pensava... ostres! a mi em preocupava molt com ella es podria sentir, perquè clar, sí, "dibuixeu la família" però entre els nens, entre uns i altre sempre ho parlen i s'expliquen... i el fet de riure's d'ella o el típic comentari "ah, no tens pare?" ami això m'angoixava. A part a primària sí que ha tingut alguns problemes amb això, s'ha trobat que alguns nens se'n reien, o feien alguns comentaris molt desagradables, la veritat. Comentaris d'aquests despectius que ho hem hagut de treballar molt.

3. En cas de creure que no es treballa gaire a les aules: per què creieu que això passa?

Esque "lo normal" doncs és tenir un pare i una mare no? no ho sé, ami m'hagués agradat, un pare, una mare i els nens... però al final les coses van com van, la vida m'ha portat cap aquí i és així, considero que la meva part no és lo normal... Sí que doncs de les famílies hi ha el nostre tipus, amb moltes altres, clar.

Jo crec que no se'n parla clar, vull dir, tampoc és necessari explicar-ho tot de principi a fi, simplement, normalitzar-ho i fer entendre als nens que no només hi ha una opció de família. No sabria dir-te com exactament, però tenir-ho en compte a l'hora de parlar també, no dir que la família està formada pel pare i la mare, perquè no sempre és així i els que no tenen un dels dos, o cap d'ells es poden sentir exclosos i tenint en compte tot el que això pot implicar... suposo que és important pensar-hi.

Jo crec que cada cop se'n parla una mica més, i si no, sí que com cada cop hi ha més diversitats familiars doncs, ja ho veuen entre els companys de classe, sí que està molt més normalitzat que no fa uns anys enrere. Quan jo estudiava i dos pares se separaven, era tot un món, tots ens posàvem les mans al cap, i ara per exemple és molt normal. Penso que molts nens ja estan més acostumats a veure tot tipus de famílies, i veure que no passa res però a nivell escolar jo, segons el que he vist, et diria que no se'n parla suficient.

4. Parlant de literatura infantil, creieu que la vostra tipologia de família apareix sovint als llibres?, està representada a les lectures dels nens i nenes?

No, penso que no... sí que ho he vist molt més en les pel·lícules que en la literatura, hi ha una peli que ara no recordo el nom que per exemple només apareix el pare i s'entén que la mare no hi és, perquè ha mort. Tot i així és per una mort!, no per una decisió pròpia del pare de voler crear una família ell sol. Per tant, et diria, que en molts casos quan això apareix, no és perquè un pare o mare hagi volgut crear una família sol o sola sinó perquè per alguna circumstància s'han quedat sols, generalment per la mort de l'altre. Això per mi, és dolent, ja que deixa entendre que no pots tenir tu la iniciativa de crear una família. Ara em ve al cap *Frozen*, on només són les dues nenes perquè els pares han mort, però sí que en tenien, l'A, per exemple, no en té. No ho se això als contes no ho he vist representant mai, però ni monoparentals ni homosexuals.

5. Podeu explicar la vostra opinió o experiència amb els contes. Creieu que són una bona eina per a treballar amb els nens i nenes?

És veritat que tampoc m'he dedicat a buscar-los, mai m'ha fet falta... a la meva filla sempre li he explicat les coses molt clares i ells ho ha viscut així des que va néixer, no ho sé, ara potser em sorprendria... Però penso que sí que poden ser una bona eina, pels nens i nenes que no ho tenen a casa molt més, ja que els que ho tenen a casa ho viuen dia a dia, no ho veig tan necessari. Alguna vegada vaig anar a la biblioteca a preguntar, però no tenien gaire cosa.

6. Hi ha, per tant, alguna tipologia familiar amb més representació que d'altres?, si és així, quina és la que més apareix i la que menys?

Sí clar, el nucli familiar típic sempre hi apareix i és el que predomina, està clar, perquè es prioritza. El que sí que noto, i això no sé si té gaire relació és a nivell de gènere, abans sempre era el príncep que rescatava la princesa amb uns rols molt marcats oi? i ara sembla que això està desapareixent, això és molt bo i estaria genial que a nivell de diversitat familiar també ho fes, i entenc, que som una minoria, però i que?. Els nostres fills i filles també han de sentir-se representats en llibres, cançons, pel·lícules... sobretot famílies separades, ara hi ha moltíssimes!

7. Com heu viscut l'etapa escolar del vostre fill o filla des de la vostra perspectiva com a família no tradicional?

Jo penso que quan el nen és petit, rebem més els adults, en el meu cas, m'ha costat una mica sobretot a l'hora de presentar papers, sempre has de donar explicacions, "no, és que la meva filla no té pare..." sempre has d'estar pendent, també quan l'A canviava de curs, o de tutor hi has de tornar a explicar "no mira, si us plau, tingueu en compte que tal...". És veritat que això sempre ho he fet jo voluntàriament per una sobreprotecció a ella, però al final ho veia important... he volgut sempre posar una mica de coixí per evitar qualsevol patiment de l'A.

És veritat que després a nivell d'acceptar la documentació no he tingut problemes, entregava el llibre de família i ja està, però sí que és el fet d'interactuar amb els adults, que generalment sempre sempre donen per fet que hi ha d'haver la figura del pare, tot i que és normal, la gent està molt acostumada. Quan he d'omplir documentacions normalment em trobo que posa: pare, mare, tutors, doncs jo sempre subratllo "mare" i signo només jo, clar. L'apartat on teòricament ha de signar el pare doncs sempre està allà, de vegades el ratllo o simplement queda una casella buida.

8. Us agradaria explicar-me algun altre record o anècdota rellevant?

Res més, demanar una mica la cura o el fet de tenir en compte sempre els nens i nenes i prioritzar-los. M'explico, tenir cura, ser sensibles amb el que es diu, no jutjar... a això em referia, perquè de vegades són temes sensibles i que depenent de l'edat dels nens pot ser difícil de gestionar.

Annex 5: entrevista 3, família reconstruïda

1. Per qui està formada la vostra família, des de quan?, hi ha hagut algun canvi rellevant al llarg dels anys?

La meua família està formada pels meus dos fills de 4 i 8 anys i el meu home, som quatre a casa. I sí, hi ha hagut algun canvi, ja que fa set anys em vaig separar i el meu primer fill és d'un altre pare.

2. Creieu que a les escoles es treballa la diversitat familiar? Se'n parla?, es visibilitza suficient?

Jo penso, que sí que en parlen bastant i està força normalitzat, ja que avui dia, una família com la nostra és una cosa molt normal, no?. Igual que tenir dos pares o dues mares, pares separats..., no ho sé, pel que jo puc veure els nens i nenes ho veuen molt normal.

3. En cas de creure que no es treballa gaire a les aules: per què creieu que això passa?

Hi ha una petita part de falta d'informació, però jo m'he trobat sempre que no es fa perquè al no haver problemes, no ho veuen necessari.

4. Parlant de literatura infantil, creieu que la vostra tipologia de família apareix sovint als llibres?, està representada a les lectures dels nens i nenes?

Jo mai m'hi he trobat, així que et diria que no. Actualment, o suposo que ara cada cop serà més, però fins ara en els llibres i contes apareix el més típic: el pare i la mare amb els fills. No apareixen situacions diferents com ara mares solteres o pares separats, o sigui que no, els contes d'avui dia segueixen sent molt tradicionals. T'estic responent des de la meua experiència i pel que puc veure a les classes dels meus fills, mai he vist cap llibre que en parli ni mostri diferents tipus de famílies.

5. Podeu explicar la vostra opinió o experiència amb els contes. Creieu que són una bona eina per a treballar amb els nens i nenes?

Ja et dic, a casa no els hem fet servir mai, i em sembla que a l'escola tampoc, no és comú obrir un llibre o conte de qualsevol tema i trobar-te que si apareix una família aquesta no sigui de tipologia tradicional, així que jo penso que és difícil treballar-ho a partir d'aquests. Ara, si em dius que sí que existeixen doncs sí que ho faria, però no crec que s'hagi de veure com "els llibres on apareixen les famílies diferents", sinó, llibres normals i corrents on apareguin famílies de tot tipus.

6. Hi ha, per tant, alguna tipologia familiar amb més representació que d'altres?, si és així, quina és la que més apareix i la que menys?

Aquesta és fàcil!, la més representada és la típica, la que es considera normal, no?, la típica de sempre, com antigament eren la majoria de les famílies, el pare i la mare casats amb els fills.

7. Com heu viscut l'etapa escolar del vostre fill o filla des de la vostra perspectiva com a família no tradicional?

A l'escola dels meus fills mai he tingut cap mal entès, ni un!, res de res, o sigui... sempre ho hem viscut amb tota la naturalitat possible, són coses que passen a la vida no? També és veritat que hi ha moltes més famílies en la mateixa situació que la meva, i en cap moment he tingut cap problema. Tampoc mai he hagut de donar explicacions de res, ni amb la tutora ni amb la directora... al contrari, sempre m'he sentit molt recolzada per part de l'escola, al principi de la separació no va ser fàcil pel nen, ni per mi ni per al pare i sempre ens han recolzat, hem fet reunions si eren necessàries... o sigui que cap problema, superbé!

8. Us agradaria explicar-me algun altre record o anècdota rellevant?

-

Annex 6: entrevista 4, mestra 1

1. Creus que a les escoles es treballa de forma adequada la diversitat familiar, se'n parla a classe? Segons el teu criteri, es visibilitza prou?

Jo personalment penso que gens, no ho sé segur, però sota la meua experiència, no. Jo no ho crec. Penso que potser se'n parla en dies molt concrets com ara el dia de la dona, potser com a mestres aprofitem aquestes situacions per parlar-ne, però ho fem servir d'excusa. N'hauríem de parlar molt més, tenir-ho igual de normalitzat que qualsevol família tradicional.

2. En cas de creure que no es treballa prou o bé: per què creus que passa això?

Al contrari d'altres temes, jo no crec que sigui un tema tabú, perquè considero que no ho és. Tot i això, sí que penso que com no hi ha un contingut o una àrea concreta on introduir aquest "temari" doncs simplement no es fa, això també passa amb moltes altres coses del dia a dia que per desgràcia no es treballen a l'escola, se'ls treu importància. No sé si m'explico, però com en els llibres de text no ens diu "treballem les tipologies familiars" doncs simplement no es fa. Jo crec que hi ha un sentiment general de pensar que ja tenim prou feina per a parlar de temes controvertits o posar-nos en un embolic, la qual cosa no hauria de ser així.

3. Creus que a la literatura infantil hi apareixen les diferents tipologies familiars de forma adequada?, quina imatge de les famílies creus que es transmet?

En absolut, just l'altre dia vaig estar ordenant la biblioteca d'aula de la classe i no, no hi ha llibres amb diferents tipologies familiars. De famílies hi ha poca cosa, la majoria són de temes més concrets, però els pocs que hi ha són de pare i mare, no hi ha més. De les "no tradicionals" jo penso que si s'ha de donar una imatge als nens i nenes és de família monoparental, no sé per què, però la poca cosa que he vist, era monoparental.

4. Utilitzes els contes com a recurs didàctic, en quin o quins aspectes ho acostumes a fer?

Sí!, en la comprensió lectora per exemple?, no sé si això et serveix... suposo que no... la resposta seria que no, perquè no em ve al cap cap moment on els hagi utilitzat.

5. Creus que els contes són una bona eina per treballar la diversitat familiar?

Totalment, penso que és una molt bona opció per treballar aquest tema. Tot i això, crec que quan realment es treballa no és de forma directa, sinó el fet de tenir llibres a la biblioteca d'aula on apareguin diverses famílies és molt més significatiu i normalitza molt més aquestes situacions. És com si només treballes la igualtat de gènere els dies assenyalats i t'oblides la resta de l'any, no serveix per res.

6. Com a tutor/a, com gestiones o gestionaries un cas de diversitat familiar a l'aula, ho tens en compte?, actues diferent?

Jo penso que tot i tenir casos a l'aula no ho treballaria en especial. Tot i que si hi hagués qualsevol mena de conflicte o si com a tutora veies necessari treballar-ho i **parlar-ne** sí que ho faria, segur. Potser ara que ho hem parlat utilitzaria els llibres o segurament si sé del cas que a l'aula hi ha algun nen o nena amb una tipologia familiar diversa doncs **miraria de tenir llibres on apareguessin diverses tipologies familiars.**

7. Has tingut mai un o una alumna que tingui una família de tipologia familiar no tradicional? Com ho vas gestionar?

Sí, vaig tenir un cop una nena que tenia dues mares, i totalment normal, sempre van venir les dues, **no hi havia cap mena de diferència, sempre es va dir tot molt clar i tot genial la veritat. No va haver-hi mai conflictes ni res.**

8. Creus que és important treballar i donar representació a qualsevol mena de família?, per què?

Penso que tots els nens i nenes tenen el mateix dret a sentir que es parla i es té en compte el seu tipus de família i, per tant, no sentir-se exclosos. Penso que... no ho sé, no podem excloure un part important, és igual si és petita o gran, només que existeixi ja s'ha de parlar. També els prepara per a la vida adulta, és el que es trobaran i han de tenir la ment oberta i conèixer totes les realitats des de petits i petites.

9. Com creus que cal treballar la diversitat familiar a l'aula?, quins materials serien apropiats per fer-ho?

Penso que no es fa tant com s'hauria de fer, i pel que t'he explicat, demostrat queda... és molt important parlar-ho, però de vegades com t'he comentat es prioritzen altres coses fins que de vegades és tard i passa alguna cosa greu. **Materials... els llibres com tu dius són molt bon exemple, podrien servir molt!**

Annex 7: entrevista 5, mestre 2

1. Creus que a les escoles es treballa de forma adequada la diversitat familiar, se'n parla a classe? Segons el teu criteri, es visibilitza prou?

Jo diria que no es treballa suficient, de fet quan és suficient?, mai n'hi ha prou, jo per exemple amb els anys que porto de mestre mai ho he treballat directament, només quan ha sorgit el moment potser... jo penso que no se'n parla suficient tampoc, almenys jo no ho he fet prou, penso que no ho fem perquè no ha sorgit el moment, més que això és potser que al no estar posat com a contingut "important" doncs s'oblida, tot i que per mi, és molt important. Segur que mestres que ho han viscut a l'aula en els seus i les seves alumnes ho hauran treballat, però jo no, almenys no sóc conscient d'haver-me trobat cap cas. Sí que és veritat que sempre intento cuidar el meu vocabulari i cuidar les famílies, és a dir, que no dic "pare i mare", sempre intento dir "famílies".

2. En cas de creure que no es treballa prou o bé: per què creus que passa això?

Que difícil... jo ara mateix no sabria dir-te, potser és perquè no hi ha un lloc fix, potser ètica?, valors?, medi social?... en alguna tutoria... però penso que és això, que no trobem el moment de treballar-ho. Hi ha moltes coses a fer, molt importants totes, ara mateixa la nostra escola estem molt posats a treballar la coeducació, per exemple, no sé, ara està molt a l'ordre del dia i és una miqueta com una derivada que surt d'aquí, però és el que et deia, ara mateix no està escrit enlloc. Tot i això, estic segur que la majoria de mestres ho defensen i hi estan d'acord així que sí que ho farien si tinguessin el moment correcte, penso jo.

3. Creus que a la literatura infantil hi apareixen les diferents tipologies familiars de forma adequada?, quina imatge de les famílies creus que es transmet?

Jo he de dir que a la meva biblioteca d'aula no hi ha gairebé res, per no dir res de res. Tot i que a la nostra escola tenim biblioteca gran i allà sí que hi ha alguna cosa. Clar, la biblioteca d'aula fins ara era un repartiment dels llibres de tota la biblioteca per tema Covid, ja que no s'ho podia anar a la gran. Ara, l'hem tornat a obrir i hem fet un bon recull, això ha perjudicat les biblioteques d'aula, ja que han quedat més pobres, però la gran ha quedat molt bé! Hi ha llibres de tot i molt ben classificats: d'animals, de ciències, de por, d'emocions... i és aquí on sí que hi ha alguna cosa més específica de les famílies, i em sembla que tenim alguna cosa on hi apareix estructures familiars diverses.

Per altra banda, penso que avui dia sí que hi ha molts llibres de bons referents, si ho comparem amb molts anys enrere. Com a exemple, recordo que fa uns anys enrere hi havia uns llibres d'unes ratetes i en un d'aquests hi havia com una imatge d'una de les rates fumant, clar, això ara és una cosa inviable que en un llibre per infants hi surti una rata fumant. Doncs el que em referia és que d'allà a ara hi ha un gran canvi, tot i això, que jo, com a mestre, ara mateix no sigui capaç de dir-te cap títol en concret, també diu molt no?, ja que ens demostra que no hi ha prou, o prou a prop nostre. Però estic segur que n'hi ha, i si tu ho vols treballar i vas a buscar-los a la biblioteca, segur que en trobes. Però com et deia, no et ser dir cap títol perquè no està encara del tot introduït o jo no en ser prou.

4. Utilitzes els contes com a recurs didàctic, en quin o quins aspectes ho acostumes a fer?

Jo penso que no se'ls hi treu tanta utilitat com aquests tenen. Ara per exemple per Sant Jordi hem utilitzat els contes com a recurs per fer una activitat d'expressió escrita, però crec que no va massa més enllà... Jo mateix els utilitzo menys del que m'agradaria, ja que al final, moltes coses que fem les tenim ja pautades i no sempre es té en compte el conte com a recurs didàctic però com a monitor de lleure, que he treballat d'això molts anys, sí que recordo utilitzar-los molt, molt més! A l'escola no tant... vaig treballar a una escola on el meu grup tenia molta desmotivació per llegir i vaig introduir un conte que era com un acudit, i va funcionar molt bé!, penso que sempre ajuda, els acostuma a agradar molt i en moltes ocasions treballa temes molt importants i sense adonar-te gairebé. Als nens els agrada i els enganxa, ara, a l'escola una vegada al mes, fem una sessió de conte contes i ens engresca moltíssim, la majoria de contes que s'expliquen són no tradicionals, és a dir amb temes "tabú", menys treballats o amb significats més profunds que fan que els nens aprenguin d'altres coses com ara valors.

5. Creus que els contes són una bona eina per treballar la diversitat familiar?

Sí, totalment, està superbé. Penso, però que és important agafar les contes on aparegui diversitat familiar, agafar aquests d'exemple i agafar el que no, per poder comparar. Com per fer veure als nens i nenes el que "el que està bé i el que no" i poder fer un petit debat, parlar-ne... reflexions, jocs de rol... és genial!

6. Com a tutor/a, com gestiones o gestionaries un cas de diversitat familiar a l'aula, ho tens en compte?, actues diferent?

A veure, clar, si tinc un nen o nena amb dues mares, per posar un exemple eh, doncs no actuaria de cap manera diferent, o sigui sí que ho faria per vetllar pel meu vocabulari. A part, a no ser que a classe aparegui algun problema, com ara burles o conflictes... allà sí que actuaria. El fet del vocabulari és que ja ho faig, sempre ho tinc en compte, molts cops faig broma i els dic: això ho he u de dir als pares, mares, avis, àvies, tiets, tietes, tutor o tutora legal i... segrestador o segrestadora!, sempre riuen molt, però és una tonteria que per mi, marca la diferència, això últim del segrestador no, clar! En resum jo diria que és molt important no esperar-se a tenir cap cas a l'aula per poder parlar sempre de "família" i si hi ha algun cas de conflicte doncs no deixar-ho passar i parlar-ho.

7. Has tingut mai un o una alumna que tingui una família de tipologia familiar no tradicional? Com ho vas gestionar?

Que ara hi pensi com a mestre no, sí que tinc una amiga que té una filla amb una altra dona i a l'escola la seva experiència ha estat molt bona, mai ha tingut tampoc cap problema ni s'ha sentit mai exclosa, pel que m'explica ella, clar.

8. Creus que és important treballar i donar representació a qualsevol mena de família?, per què?

Doncs si, crec que és important treballar-ho i donar representació a qualsevol tipus de família. Treballar-la perquè es coneguin totes, que puguin estar representades... i perquè... doncs... molt senzill!, a la vida hi ha molts tipus de família, per tant, a l'escola si es treballa i preparen els nens i nenes per la vida, hem de treballar el que hi ha fora, i si a fora o al dia a dia a cada casa de cada nen doncs hi ha tipus de famílies diferents... s'ha de treballar, vull dir, és que no hi ha més! Deu haver-hi molts més motius, però aquest és bàsic, és el què hi ha a fora i s'ha d'ensenyar. Si per exemple fos part d'un valor negatiu doncs potser s'hauria d'ensenyar el contrari, però com és una cosa del dia a dia i que és bona, que al final cadascú té la família que té, i ja està, cadascú s'ajunta i estima a qui vol.

9. Com creus que cal treballar la diversitat familiar a l'aula?, quins materials serien apropiats per fer-ho?

Mai m'ho havia plantejat, la veritat. Ara que ho dius, els contes poden ser una molt bona eina! Penso que ho hem de treballar d'una manera molt natural, igual que es treballen altres coses... no ho sé.

Annex 8: consentiments informatius

Aspectes ètics en el desenvolupament del TFG

MODEL DEL CONSENTIMENT INFORMAT (PARTICIPANTS)

PART 1: Full d'informació als participants.

Dades:

- Títol del projecte:
- Nom i cognoms de l'estudiant:
- Centre al qual pertany:

Descripció:

- Els objectius del Treball de Fi de Grau són:

.....
.....
.....
.....
.....

- La funció del participant serà...

.....
.....
.....
.....
.....
.....

- El participant té dret a retirar-se en qualsevol moment d'una part o de la totalitat de l'estudi, sense expressió de causa o motiu i sense conseqüències; a més de tenir la possibilitat de clarificar dubtes abans d'acceptar participar-hi i d'expressar el seu dret a conèixer els resultats.

Garantia de protecció de dades:

S'assegurarà la confidencialitat de la informació a través de:

- Per a garantir la protecció de les dades, tindrà en compte la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals i al Reglament general (UE) 2016/679, de 27 d'abril de 2016, de protecció de dades (RGPD).
- Les dades seran emmagatzemades, tot i que se'n farà un ús anonimitzat.

PART 2: Document de consentiment informat

Dades:

- Títol del projecte:
- Centre:
- Dades del participant (nom i cognoms i número de document d'identitat):
.....
- Persona que proporciona la informació i full de consentiment (nom i cognoms):
.....

Declaració:

1. Declaro que he llegit el Full d'informació al participant sobre l'estudi esmentat.
2. Se m'ha fet el lliurament d'una còpia del Full d'informació al participant i una còpia d'aquest Consentiment informat, datat i signat. Se m'han explicat les característiques i l'objectiu d'aquest estudi, així com els possibles beneficis i riscos.
3. He tingut el temps i l'oportunitat de realitzar preguntes i aclarir dubtes. Totes les preguntes han estat respostes satisfactòriament.
4. Se m'ha assegurat que es mantindrà la confidencialitat de les meves dades personals, d'acord amb la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals i el Reglament general (UE) 2016/679, de 27 d'abril de 2016, de protecció de dades (RGPD).
5. El consentiment l'atorgo de manera voluntària i sé que em puc retirar en qualsevol moment d'una part o de la totalitat de l'estudi, sense expressió de causa o motiu, i sense que això comporti cap conseqüència.

Annex 9: autorització d'imatges o àudios

Aspectes ètics en el desenvolupament del TFG

AUTORITZACIÓ D'IMATGES O ENREGISTRAMENTS SONORS A MAJORS DE 16 ANYS.

Dades de l'estudiant:

Nom i cognoms de l'estudiant que realitza el projecte:.....

Atès que el dret a la pròpia imatge és reconegut a l'article 18.1 de la Constitució Espanyola i està regulat per la Llei orgànica 1/1982, de 5 de maig, sobre el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge, l'investigador/a demana el consentiment del participant per poder publicar fotografies i vídeos, relacionats amb el projecte i, únicament, per a la difusió del mateix, on aparegui i hi sigui clarament identificable, o bé per fer enregistraments sonors.

Dades del participant:

Nom i cognoms del participant:

DNI/NIE/PASSAPORT.....

- Autoritzo la captació, la reproducció i la difusió de la seva imatge i veu per mitjà de fotografies, vídeos i enregistraments sonors, per tal que pugui ser utilitzada amb les finalitats de recerca establertes en el Treball Final de Grau de l'estudiant.
- Autoritzo la captació, la reproducció i la difusió de la seva imatge i veu per mitjà de fotografies, vídeos i enregistraments sonors, per tal que pugui ser utilitzada amb finalitats docents i de divulgació acadèmica.

Lloc i data

Signatura del participant

Les imatges i altres dades de caràcter personal seran tractades com a dades personals. Seran emmagatzemades en carpetes de OneDrive del compte d'usuari de l'estudiant i, respecte a aquestes dades, es podrà exercir el dret d'accés, rectificació i cancel·lació, d'acord amb la Llei 3/2018, de 5 de desembre de 2018, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals, adreçant-se a la UVic-UCC.

